

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในบทนี้จะกล่าวถึงนิยาม ทฤษฎีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เพื่ออธิบายมูลเหตุ หรือปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาลงทุนโดยตรงของบริษัทในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

- 2.1 ความหมายประเภทและรูปแบบการลงทุนจากต่างประเทศ
- 2.2 ทฤษฎีการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ
 - 2.2.1 ทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศ
 - 2.2.2 ทฤษฎีของโคจิม่า
 - 2.2.3 ทฤษฎีการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติ
- 2.3 สรุปภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมปี 2554 และแนวโน้มปี 2555
- 2.4 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศไทย
- 2.5 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- 2.6 นโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

2.1 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ก่อให้เกิดผลดีหลายประการแก่ประเทศผู้รับการลงทุน เช่น ทำให้รายได้ของคนในประเทศสูงขึ้น เพิ่มการจ้างงาน ช่วยถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับประเทศผู้รับการลงทุน แต่ในทางกลับกันหากประเทศผู้รับทุนมีภาวะการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศสูงเกินไปก็อาจก่อให้เกิดผลเสียอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของตนได้เช่นกัน

2.1.1 ความหมายของการลงทุนทางตรง

ความหมายของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศที่มีการอ้างถึงในระดับสากล จากการให้นิยามและรูปแบบโดย United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)

ที่มีการอ้างอิงจากรายงานการลงทุนนานาชาติของ Economic Cooperation and Development (OECD) และ International Monetary Fund (IMF) ว่าการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศนั้น หมายถึงการลงทุนที่ไม่ได้เป็นการลงทุนระยะสั้น หรือในลักษณะที่เป็น “hot capital” แต่เป็นการลงทุนที่มีเจตนาถาวรของการลงทุนในระยะยาว โดยมีพันธกิจสำคัญต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความชำนาญ การบริหารและการขยายตลาด ไปยังประเทศปลายทาง

Kindleberger (1966, pp. 1-2) ได้ให้ความหมายของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศไว้ว่าเป็นการที่เจ้าของเงินทุนเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศโดยการออกพันธบัตร การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ การให้สินเชื่อระยะสั้น รวมถึงการลงทุนโดยตรง ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างการลงทุนโดยตรงกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ คือ การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศจะเป็นการที่ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนประกอบธุรกิจ เข้ามาเป็นเจ้าของ และจัดการในกิจการที่ได้เข้ามาลงทุน

Dunning (1972, pp. 10-12) ได้ให้ความหมายของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศไว้ว่าเป็นการที่องค์กรธุรกิจที่ไปทำการลงทุนยังต่างประเทศ โดยการจัดการและควบคุมสินทรัพย์ เทคโนโลยี การตลาดในการลงทุนของธุรกิจนั้น ๆ

รัตน สาคณิต (2530, น. 3-4) ได้ให้ความหมายของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศไว้ว่า เป็นการลงทุนที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเข้าควบคุมสินทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ การบริหารจัดการ กำไร หรือองค์กรธุรกิจในประเทศอื่น เป็นการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศที่มีเป้าหมายหลักเพื่อการเข้าควบคุมในการจัดการและกำไรขององค์กรธุรกิจในต่างประเทศ ซึ่งการเข้าไปควบคุมนั้นสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเข้าไปซื้อกิจการขององค์กรธุรกิจที่มีอยู่แล้วในประเทศผู้รับทุน
2. การตั้งกิจการสาขาขึ้นในต่างประเทศ
3. การเข้าไปตั้งองค์กรธุรกิจใหม่ในประเทศผู้รับทุน

เสาวรินทร์ สายรังษี (2537, น. 1) ได้ให้ความหมายของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศไว้ว่า การที่นักลงทุนจากประเทศหนึ่ง เข้าไปลงทุนประกอบกิจการผลิตสินค้าและบริการขึ้นในประเทศอื่น โดยที่การลงทุนอาจเกิดจากการเคลื่อนย้ายเงินทุนออกไปทำการลงทุนยังต่างประเทศของนักลงทุนโดยตรง หรือเป็นการลงทุนโดยที่นักลงทุนอาศัยเงินทุนจากแหล่งภายนอกประเทศ ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการลงทุนเพื่อเป็นการเข้าไปมีบทบาทและอำนาจในการควบคุมกระบวนการบริหารงาน การตัดสินใจ ตลอดจนผลกำไรของกิจการที่ทำการลงทุนนั้น ซึ่งการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศนี้สามารถกระทำได้ในหลายลักษณะ เช่น การลงทุนสร้างโรงงาน

หรือกิจการสาขาขึ้นมาใหม่ การซื้อกิจการเดิมที่มีอยู่หรือการร่วมลงทุนหรือร่วมเป็นเจ้าของกิจการกับนักลงทุนรายอื่น เป็นต้น

อริรัฐ ตั้งกระจ่าง (2543, น. 239) ได้ให้ความหมายการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ว่าเป็นการลงทุนที่ผู้ลงทุนจากต่างประเทศมีส่วนร่วมในการบริหารและควบคุมกิจการซึ่งอาจกระทำโดยการเข้าไปซื้อกิจการของบริษัทผู้ผลิตเดิมในฐานะผู้ถือหุ้นรายใหญ่ การเข้าไปตั้งบริษัทสาขาในประเทศที่เข้าไปลงทุน การเข้าไปจัดตั้งบริษัทใหม่ในประเทศที่เข้าไปลงทุน

จากคำจำกัดความข้างต้นที่นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้กล่าวมา พอสรุป ได้ว่าการลงทุนนั้นมีส่วนประกอบหลายประการ แต่มีสิ่งที่สำคัญคือ นักลงทุนต่างประเทศมีเงินทุนมาลงทุนประกอบธุรกิจและควบคุมกิจการในประเทศผู้รับทุน ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี โดยมีผู้ลงทุน ได้แก่ บุคคลธรรมดา นิติบุคคล รวมทั้งรัฐบาล แต่จะเป็นการลงทุนโดยตรงจากภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่

2.1.2 ประเภทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ประเภทของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (Kopcke & Brauman, 1996 , pp. 25 – 27)

2.1.2.1 การลงทุนเพื่อการส่งออก (Export-Oriented Investment) เป็นบริษัทที่ตั้งขึ้นเพื่อสนองตลาดภายในประเทศหรือตลาดระหว่างประเทศโดยแสวงหาวัตถุดิบและส่วนประกอบในการผลิตอื่นๆ จากแหล่งใหม่ รวมถึงแหล่งของสินค้าสำเร็จรูป แสดงว่าบริษัทที่ตั้งขึ้นต้องการกระจายแหล่งอุปทานเพื่อแสวงหาวิธีการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำที่สุด ตัวอย่างการลงทุนประเภทนี้ มักจะพบในภาควัตถุดิบ (The Raw Materials Sector) เช่น การลงทุนทางด้านน้ำมันในตะวันออกกลาง และการลงทุนอุตสาหกรรมทำบ็อกไซต์ (Bauxite) ในแถบแคริบเบียน เป็นต้น

ในภาคอุตสาหกรรม (The Manufacturing Sector) การลงทุนเพื่อการส่งออกส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ในอดีตการลงทุนในกิจการเหล่านี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการส่งออกส่วนประกอบดังกล่าวไปยังประเทศต่างๆ และประเทศผู้ลงทุนเพื่อประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูป เห็นได้ชัดเจนในอุตสาหกรรมยานยนต์ โดยปกติการลงทุนเพื่อการส่งออกจะไม่ผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายโดยตรงให้แก่ผู้บริโภคในต่างประเทศ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) อันเนื่องมาจากกรรมวิธีการผลิตแตกต่างกัน การส่งมอบและค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ผู้ลงทุนเกรงว่าอาจเกิดความเสียหายจากการผลิตสินค้าสำเร็จรูปในประเทศกำลังพัฒนา และกำไรจากการจำหน่ายและค่าบริการในการประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูปจะอยู่ในตลาดใหญ่ ซึ่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้น

2.1.2.2 การลงทุนเพื่อพัฒนาตลาด (Market-Development Investment) การลงทุนประเภทนี้มีลักษณะพิเศษ 2 ประการ

1) ผลผลิตจากโครงการมุ่งส่งไปจำหน่ายยังประเทศผู้รับการลงทุน เช่น การลงทุนในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เมื่อประเทศผู้รับทุนผลิตชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์แล้ว ก็จะส่งไปจำหน่ายยังประเทศพัฒนาแล้วเพื่อประกอบเป็นคอมพิวเตอร์แล้วกลับมาจำหน่ายยังประเทศผู้รับการลงทุนอีกครั้งหนึ่ง

2) การลงทุนมีขั้นตอนเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ เช่น ขนาดของตลาดภายในประเทศและแนวโน้มของตลาดระยะยาว และต้นทุนการผลิตภายในประเทศ เป็นต้น

โดยทั่วไปการลงทุนประเภทนี้จะมีการพิจารณาถึงในระยะยาวซึ่งในระยะสั้นและระยะกลางอาจจะไม่ได้กำไร ประเทศผู้รับการลงทุนจะดำเนินนโยบายที่ก่อให้เกิดผลทางตรงและทางอ้อมในการชักจูงให้นักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศ นโยบายที่ใช้ได้แก่ ภาษีศุลกากร การควบคุมการค้า การช่วยเหลือ (Subsidy) และมีการชักจูงให้ลงทุนในอุตสาหกรรม โดยทั่วไปจะไม่เฉพาะเจาะจง

3) การลงทุนซึ่งเริ่มโดยรัฐบาล (Government-Initiated Investment) ลักษณะพิเศษของการลงทุนประเภทนี้ คือ รัฐบาลประเทศผู้รับการลงทุนเป็นผู้ริเริ่ม โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ลงทุน การช่วยเหลือของรัฐบาลประเทศผู้รับการลงทุนควรมีมากพอที่จะจูงใจให้นักลงทุนสนใจที่จะลงทุน ถึงแม้ว่าอุปสงค์ทางการตลาด และต้นทุนการผลิตจะไม่เอื้ออำนวยก็ตาม ผู้ลงทุนจะลงทุนเพื่อหวังผลในภายหน้า สิ่งจูงใจจะปรากฏในรูปของการจำกัดการนำเข้า (Import Restriction) การให้สิทธิพิเศษทางการปริวรรตเงินตรา การคมนาคมขนส่ง สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร การช่วยเหลือทางการเงินและอัตราดอกเบี้ย กิจการสาธารณูปโภค และการบริการจากรัฐบาล

2.1.3 รูปแบบของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ แบ่งได้ดังนี้ (รัตน / สายคณิต และ พุทธกาล รัชธร, 2549, น. 330 – 343)

1) การอนุญาต (Licensing) หมายถึง การที่บริษัทเจ้าของเครื่องหมายการค้าบริษัทหนึ่งเรียกว่า ผู้ให้อนุญาต (Licensor) อนุญาตให้บริษัทอื่นในต่างประเทศบริษัทหนึ่งเรียกว่า ผู้รับอนุญาต (Licensee) ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน ได้แก่ สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า เทคนิค การดำเนินงาน เทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางธุรกิจ โดยผู้รับอนุญาตจะได้รับผลประโยชน์ทางการค้า และผู้ให้อนุญาตจะได้รับค่าธรรมเนียม (Royalty) เป็นสิ่งตอบแทน

2) การให้สิทธิทางการค้า (Franchise) หมายถึง การที่ผู้มีสิทธิทางการค้า (Franchisor) อนุญาตให้ผู้รับสิทธิทางการค้า (Franchisee) อาจเป็นธุรกิจหรือบุคคลที่จะให้เครื่องหมายการค้า

(Logo) ยี่ห้อ ตลอดจนการเรียนรู้กระบวนการผลิต เทคนิคทางการตลาดและวิธีการบริหารกิจการ เพื่อดำเนินธุรกิจตามข้อกำหนดที่ได้ตกลงกันไว้ และผู้ให้สิทธิทางการค้าจะได้รับค่าธรรมเนียม (Franchise Fee) เป็นสิ่งตอบแทน

3) การร่วมค้า (Joint Venture) หมายถึง การร่วมมือกันตั้งแต่ 2 ธุรกิจข้ามชาติขึ้นไป ในการทำธุรกิจในประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยร่วมกันในการลงทุนในสินทรัพย์ เป็นเจ้าของในระดับต่างๆ และแบ่งปันความเสี่ยงร่วมกัน

4) การลงทุนโดยบริษัทแม่ทั้งหมด (Wholly Owned Subsidiaries) หมายถึง ธุรกิจข้ามชาติที่ลงทุนโดยตรงในต่างประเทศด้วยเงินทุนของตนเองสามารถตัดสินใจในการดำเนินงานทุกประการตามวิถีทางบริษัทแม่

5) การทำธุรกิจระหว่างประเทศเฉพาะโครงการ (Turnkey Project) การที่กิจการใด กิจการหนึ่งได้รับสัญญาในการจัดออกแบบจัดสร้างตามโครงการใดโครงการหนึ่ง โดยเป็นทั้งผู้ออกแบบและก่อสร้างจนแล้วเสร็จและทำการส่งมอบ (Turnkey) ให้อยู่ในความดูแลของรัฐบาลท้องถิ่นและผู้จัดสร้างก็จะได้รับผลประโยชน์เป็นค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ในสัญญาโดย Turnkey มักเป็นรายการที่เกิดกับรัฐบาลของประเทศคู่สัญญา เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นโครงการ สาธารณูปโภคขนาดใหญ่

6) สัญญาการผลิต (Contract Manufacturing) หมายถึง การที่กิจการหนึ่งว่าจ้างผู้ผลิตให้ ต่างประเทศให้ทำการผลิตสินค้าให้ตนตามคุณภาพและมาตรฐานที่กำหนด และบริษัทจะเป็นผู้ทำการจำหน่ายสินค้านี้เอง รวมทั้งเป็นผู้รับผิดชอบกระบวนการทางการตลาด ทั้งการโฆษณา และส่งเสริมการจำหน่าย

ดังนั้น การลงทุนโดยตรง(Direct Investment) โดยทั่วไป หมายถึง การเคลื่อนย้ายปัจจัย การผลิตระหว่างประเทศที่มีเป้าหมายหลักเพื่อการเข้าควบคุมในการจัดการและกำไรขององค์การ ธุรกิจต่างประเทศ ซึ่ง รัตน (2530: 4) เสนอว่าการลงทุนโดยตรงสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1) โดยวิธีการเข้าไปซื้อกิจการขององค์การธุรกิจที่ตั้งอยู่เดิมแล้วในประเทศผู้รับทุน เพื่อ จะได้สามารถบริหารงานได้เต็มที่ หรือโดยการซื้อหุ้นทุน เช่น หุ้นสามัญ เป็นจำนวนมากพอที่จะทำ ให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและควบคุมการดำเนินงานขององค์การธุรกิจเดิมของ ประเทศผู้รับทุนได้

2) โดยวิธีการตั้งกิจการสาขาขึ้นในต่างประเทศ ซึ่งทำให้กิจการแม่ยังสามารถบริหารงาน ได้เต็มที่ หรือการเข้าร่วมทุนกับเอกชนเจ้าของประเทศในรูปของการลงทุนร่วม (Joint Venture) ซึ่ง จะมีส่วนในการบริหารตามกฎหมายตามสัดส่วนของการร่วมทุน

3) โดยวิธีการเข้าไปตั้งองค์การธุรกิจขึ้นใหม่ในประเทศผู้รับทุน เช่น ตั้งโรงงานหรือสำนักงานขึ้นใหม่ เป็นต้น

ณัฏฐ์ กุลิษฐ์ (2554, น. 221 – 222) กล่าวถึงรูปแบบของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ คือ การซื้อกิจการ (Acquisitions) และการลงทุนใหม่ (Greenfield Investments) การลงทุนทางตรงต่างประเทศอาจจะอยู่ในรูปแบบของการลงทุนใหม่ โดยมีการตั้งกิจการใหม่หรือมีการลงทุนในรูปแบบของการซื้อกิจการหรือการควบกิจการกับกิจการในท้องถิ่น จากข้อมูลพบว่าการลงทุนข้ามพรมแดนโดยมากอยู่ในรูปของการควบหรือการซื้อกิจการมากกว่าการลงทุนใหม่ และจากการรายงานขององค์การสหประชาชาติพบว่าประมาณ 40 – 80 % ของการลงทุนทางตรงต่างประเทศทั้งหมดที่เคลื่อนย้ายเข้าประเทศอยู่ในรูปของการซื้อหรือการควบกิจการ โดยเฉพาะในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2541 – 2546 เช่น ในช่วง พ.ศ. 2544 มีการซื้อและการควบกิจการประมาณ 78 % ของการเคลื่อนย้ายเข้าของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศเข้าไปในประเทศที่พัฒนาแล้วจะค่อนข้างแตกต่างจากประเทศกำลังพัฒนา โดยในประเทศกำลังพัฒนามีสัดส่วนในรูปของการซื้อและการควบกิจการประมาณ 1 ใน 3 ของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ค่อนข้างต่ำ

ในการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ ทำไมกิจการจึงชอบที่จะซื้อหรือควบกิจการที่มีอยู่ในประเทศนั้นมากกว่าที่จะลงทุนใหม่ มีข้อสังเกตที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) การซื้อและการควบกิจการค่อนข้างสะดวกในเรื่องของการบริหารมากกว่าการลงทุนใหม่ โดยกิจการเชื่อว่าถ้าเขาไม่ได้เข้าไปซื้อหรือลงทุน คู่แข่งขันก็อาจจะเข้าไปลงทุน เช่น ในกรณีของบริษัทเซเม็กซ์ ซึ่งประสบความสำเร็จโดยเป็นบริษัทผู้ผลิตซีเมนต์ที่ใหญ่เป็นอันดับสามของโลก และเป็นบรรษัทนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดในเม็กซิโก โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาบริษัทนั้นตลาดโลกเพิ่มขึ้น โดยมีการซื้อกิจการเป็นส่วนมาก ซึ่งถ้ากิจการมีการลงทุนใหม่ก็มี แนวโน้มที่จะเจริญเติบโตช้ากว่า

2) กิจการในต่างประเทศที่ซื้อเข้ามาเป็นกิจการที่ค่อนข้างจะมีทรัพย์สินที่มีมูลค่า เช่น ความภักดีต่อตราสินค้า ความสัมพันธ์กับลูกค้า สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า ระบบการจัดจำหน่ายระบบการผลิต และอื่นๆ จึงมีความเสี่ยงน้อยกว่าที่จะเข้าไปซื้อกิจการที่มีอยู่แล้วมากกว่าการลงทุนใหม่ เช่น การซื้อกิจการของบริษัทเซเม็กซ์จากบริษัทเซาท์แลนด์ในรัฐฮิวสตันด้วยมูลค่า 2.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ถือเป็นตัวอย่างที่ดี เนื่องจากบริษัทเซเม็กซ์ต้องการเข้าไปในตลาดก่อสร้างของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำลังเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งการผลิตและการจำหน่ายของบริษัทเซาท์แลนด์ทำให้เซเม็กซ์ประสบความสำเร็จไม่ยากนัก

3) กิจกรรมซื้อกิจการอื่นเนื่องจากเชื่อว่าเราสามารถเพิ่มประสิทธิภาพจากหน่วยงานที่มีอยู่โดยการถ่ายทอดในเรื่องของเงินทุน เทคโนโลยี และความชำนาญทางด้านการบริหารจัดการ เช่น บริษัทเซเม็กซ์มีการพัฒนาระบบข้อมูลที่ดีที่สุดในอุตสาหกรรมซีเมนต์ระดับโลก ซึ่งจะทำให้สามารถเข้าถึงความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่า นอกจากนั้น บริษัทเซเม็กซ์สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของกิจการที่มีอยู่ในบริษัทเซาท์แลนด์ โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ต่างๆ หลังจากเข้าไปซื้อกิจการแล้ว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลทำให้เกิดความชื่นชอบในการควบหรือการซื้อกิจการมากกว่าการลงทุนใหม่

ในปัจจุบันทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์และความสำคัญของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีหลายทฤษฎี แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะยกตัวอย่างทฤษฎีที่สำคัญ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศของดันนิง (Dunning's Eclectic Theory) ทฤษฎีของโคจิม่า (Kojima's Model) และทฤษฎีการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติ

2.2 ทฤษฎีการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ

2.2.1 ทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศ

ทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศ (Dunning's Eclectic Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายเงื่อนไขหรือความได้เปรียบต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนทำการผลิตในต่างประเทศขององค์การธุรกิจต่างๆ และสามารถใช้อธิบายการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศได้ทุกประเภท โดยเป็นการรวบรวมทฤษฎีต่างๆ มาอธิบายสาเหตุของการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ

ตามแนวความคิดของ Dunning (John Dunning, 1972: 11-12) การที่องค์การธุรกิจตัดสินใจจะทำการลงทุนในต่างประเทศมิใช่ขึ้นอยู่กับเพียงเหตุผลที่ว่า องค์การธุรกิจมีความได้เปรียบในปัจจัยบางประการ เช่น มีสินทรัพย์พิเศษภายในองค์กร เป็นเจ้าของเทคโนโลยี หรือเนื่องจากเพื่อป้องกันการสูญเสียตลาด หรือเพื่อกระจายความเสี่ยงภัยในการลงทุนเท่านั้น แต่การจะตัดสินใจลงทุนทางตรงระหว่างประเทศหรือจะทำการผลิตเพื่อการส่งออก หรือจะใช้วิธีการขายหรือให้เช่าสิทธิบัตรอย่างใดนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือเงื่อนไขต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่

2.2.2 ความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์บางอย่าง (Ownership-Specific Advantage)

ปกติองค์การธุรกิจจะต้องมีสินทรัพย์อยู่ในครอบครอง เพื่อที่จะได้นำสินทรัพย์เหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ สินทรัพย์ขององค์การธุรกิจอาจเป็นสินทรัพย์ที่มีตัวตน (Tangible Assets) เช่น สถานที่ทำการ อาคาร โรงงาน เครื่องจักร เป็นต้น สินทรัพย์บางอย่างขององค์การธุรกิจอาจเป็น

สินทรัพย์ที่องค์การธุรกิจอื่นๆ ที่มีตั้งอยู่ในแหล่งเดียวกันต่างก็มีอยู่เช่นเดียวกัน เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม กฎหมาย และการค้าที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของตลาดแรงงาน โครงสร้างของตลาด เป็นต้น แต่มีสินทรัพย์พิเศษบางอย่างที่แต่ละองค์การธุรกิจสร้างขึ้นเอง เช่น การลงทุนทำการวิจัยและพัฒนาสินค้าหรือเทคโนโลยี หรือได้มาครอบครองโดยวิธีการต่างๆ เช่น โดยการซื้อสิทธิบัตรหรือสัมปทาน เป็นต้น สินทรัพย์เหล่านี้ ได้แก่ ความรู้ด้านเทคโนโลยี การจัดการ ประสบการณ์ หรือทักษะของบุคลากรภายในองค์การ เป็นต้น องค์การธุรกิจแต่ละแห่งจะมีความสามารถแตกต่างกันในการสร้างหรือได้มาซึ่งสินทรัพย์พิเศษต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน บางองค์การอาจจะมีสินทรัพย์พิเศษเหล่านั้นน้อยกว่าจึงทำให้แต่ละองค์การธุรกิจมีความได้เปรียบแตกต่างกัน นอกจากนี้สินทรัพย์พิเศษบางอย่างนั้นอาจจะมีผลทำให้องค์การธุรกิจมีความได้เปรียบมากยิ่งขึ้น ถ้าองค์การธุรกิจมีการกระจายการผลิตไปยังแหล่งต่างๆ หรือประเทศต่างๆ ความได้เปรียบจากการเป็นเจ้าของสินทรัพย์พิเศษบางอย่างแบ่งออกได้ดังนี้

2.2.1.1 ความได้เปรียบที่ไม่จำเป็นต้องเกิดจากการกระจายการผลิตไปยังประเทศต่างๆ ได้แก่ ขนาดและความมั่นคงของกิจการ สินค้าที่ผลิตและการกระจายการผลิตสินค้าหลายๆ ชนิด ความสามารถในการแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานทำหน้าที่เฉพาะอย่าง (หรือการแบ่งงานกันทำภายในองค์การ) อำนาจในการผูกขาด การมีทรัพยากรที่ดีกว่า และมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรนั้นให้เป็นประโยชน์ ความรู้ทางเทคโนโลยี ตราเครื่องหมายการค้า ระบบการจัดการทางด้านการผลิต การตลาดและการจัดการองค์การ ความสามารถในการวิจัยและพัฒนา ความสามารถในการผลิตต่างๆ ได้เพียงพอกับความต้องการ โดยได้รับสิทธิพิเศษบางประการเหนือคู่แข่งรายอื่นๆ ความสามารถในการเข้าถึงของสินค้า การได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาล เป็นต้น

2.2.1.2 ความได้เปรียบที่กิจการสาขาได้รับจากบริษัทแม่ ได้แก่ ความรู้ทางด้านการจัดการ การบริหารและการตลาด การวิจัยและการพัฒนา กิจการสาขามักได้รับประโยชน์เรื่องเหล่านี้จากบริษัทแม่ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรืออาจจะเสียต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการอื่นๆ ที่มีได้เป็นกิจการสาขา นอกจากนี้การจัดตั้งสาขายังก่อให้เกิดการประหยัดแก่องค์การธุรกิจในด้านต่างๆ เช่น ด้านการผลิต ด้านการซื้อวัตถุดิบ ด้านการจัดหาเงินทุนและเงินหมุนเวียนในกิจการ ด้านการตลาด เป็นต้น

2.2.1.3 ความได้เปรียบที่เกิดจากการกระจายการผลิตไปยังประเทศต่างๆ การที่กิจกรรมกระจายการผลิตไปยังประเทศต่างๆ จะเป็นการทำให้กิจการมีความได้เปรียบต่างๆ ดังที่ได้กล่าวข้างต้น และทำให้กิจการได้ความรู้หรือข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการตลาด การจัดหาวัตถุดิบได้ดีกว่ากรณีที่องค์การธุรกิจทำการผลิตในประเทศของตนเท่านั้น การกระจายการผลิตไปยังประเทศต่างๆ

ยังมีผลทำให้กิจการสามารถหาประโยชน์ได้จากปัจจัยการผลิต หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ของประเทศนั้นๆ และทำให้สามารถกระจายความเสี่ยงภัยด้วย

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยด้านความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์บางประการ (Ownership Specific Advantage) ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากมีความไม่สมบูรณ์ในตลาดทำให้นักลงทุนในประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถมีอำนาจผูกขาดเหนือนักลงทุนท้องถิ่นในประเทศผู้รับการลงทุน ทั้งนี้ ความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์หรือปัจจัยเฉพาะตนของนักลงทุนนี้จะต้องสามารถชดเชยได้กับความเสียเปรียบที่นักลงทุนต้องประสบจากการลงทุนโดยตรงในประเทศผู้รับการลงทุนนั้นในฐานะที่เป็นนักลงทุนต่างชาติในรูปของการมีต้นทุนการผลิตในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นกว่านักลงทุนท้องถิ่น อันได้แก่ ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม รสนิยม ระบบเศรษฐกิจ การตลาด การเมือง และกฎหมายของประเทศผู้รับการลงทุน เป็นต้น ความได้เปรียบในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์บางประการที่เป็นมูลเหตุหรือปัจจัยกำหนดการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้แก่ ความได้เปรียบในด้านการมีเทคโนโลยีการผลิตที่เหนือกว่าที่ทำให้สามารถพัฒนาการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่หรือผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างไปจากของผู้ผลิตรายอื่น เช่น ในด้านของรูปแบบ ลักษณะ สี สัน เป็นต้น การมีความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ด้านการตลาดและการจัดการที่ดีกว่า การมีความได้เปรียบในด้านการประหยัดจากขนาดของการผลิต ความสามารถในการเข้าควบคุมแหล่งวัตถุดิบเอง รวมทั้งการมีความได้เปรียบในด้านเงินทุน เช่น การมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนแหล่งใหญ่จากบริษัทแม่ด้วย

2.2.2 ความได้เปรียบในการทำให้เป็นประโยชน์แก่องค์การด้วยตัวเอง (Internalization Incentive Advantage)

เมื่อองค์การธุรกิจมีความได้เปรียบประการต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ประโยชน์ที่องค์การธุรกิจได้รับจะมากขึ้นต่อเมื่อกิจการสามารถนำความได้เปรียบต่างๆ ที่ตนมีอยู่ใช้ให้เกิดประโยชน์เอง แทนที่จะขายหรือให้เช่าความได้เปรียบนั้นแก่กิจการภายนอก (ความได้เปรียบบางอย่างอาจขายให้แก่กิจการอื่นไม่ได้) นั่นคือองค์การธุรกิจต้องใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบของตนเอง โดยการขยายการประกอบการของตนเองออกไปในต่างประเทศ แทนที่จะแสวงหาประโยชน์จากภายนอกกิจการ โดยการขายหรือทำสัญญาให้เช่าแก่องค์การธุรกิจอื่นๆ การแสวงหาประโยชน์จากความได้เปรียบของตน

โดยการขยายกิจการออกไปต่างประเทศนี้ทำให้องค์การธุรกิจได้รับผลประโยชน์บางประการเช่น ต้นทุนเกี่ยวกับการตลาดอาจจะลดลงได้บ้างหากสามารถหลีกเลี่ยงมาตรการ การเข้าแทรกแซงของรัฐบาล โดยการตั้งกำแพงภาษีการกำหนดโควตา ความสามารถควบคุมแหล่งการ

ผลิตและราคาของวัตถุดิบที่ต้องใช้หรือการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ซื้อในต่างประเทศโดยสามารถใช้กลยุทธ์ในการกำหนดราคาขายในประเทศต่างๆ ให้แตกต่างกันได้ เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยด้านความได้เปรียบที่เกิดจากสิ่งจูงใจภายในองค์กรเอง (Internalization Incentive Advantage) โดยที่องค์กรธุรกิจจะต้องหาประโยชน์จากความได้เปรียบของตนเองโดยการขยายการประกอบการของตนออกไปในต่างประเทศเพื่อเป็นการลดต้นทุนการทำธุรกรรม (Transaction) ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ประกอบกับการทำให้กิจกรรมหรือธุรกรรมต่าง ๆ ในตลาดสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักลงทุนจึงต้องแสวงหาประโยชน์ผ่านกลไกของการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้องค์กรธุรกิจได้รับผลประโยชน์บางประการ เช่น อาจลดต้นทุนเกี่ยวกับการตลาดลงได้บ้าง สามารถหลีกเลี่ยงมาตรการการเข้าแทรกแซงของรัฐบาล เช่น การตั้งกำแพงภาษีและการกำหนดโควตา เป็นต้น สามารถควบคุมแหล่งผลิตและราคาวัตถุดิบที่ต้องใช้ สร้างความมั่นใจแก่ผู้ซื้อในต่างประเทศ สามารถใช้กลยุทธ์ในการกำหนดราคาขายในประเทศต่าง ๆ ให้แตกต่างกันได้ และสามารถสร้างตลาดในอนาคตที่มีความแน่นอนขึ้นให้แก่บริษัท

2.2.3 ความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง (Location-Specific Advantage)

เมื่อองค์กรธุรกิจมีความได้เปรียบ 2 ประการแล้ว องค์กรธุรกิจจะต้องสามารถทำกำไรได้โดยใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบของตนร่วมกับปัจจัยการผลิตบางอย่างที่มีอยู่ภายนอกประเทศ จึงจะทำให้องค์กรธุรกิจตัดสินใจไปลงทุนในต่างประเทศ ดังนั้นองค์กรธุรกิจสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อในต่างประเทศ ความได้เปรียบจากแหล่งที่ตั้งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากร คุณภาพของทรัพยากร และราคาของทรัพยากรของประเทศนั้น ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง และการสื่อสาร ขนาดการเข้าแทรกแซงของรัฐบาลในการผลิต การควบคุมการนำเข้า ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ประเทศมีอยู่ ความแตกต่างของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยด้านความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง (Location Specific Advantage) การที่นักลงทุนจะเลือกลงทุนโดยตรงในประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น มูลเหตุหรือปัจจัยจูงใจสำคัญที่เกิดขึ้นจากการที่ประเทศผู้รับการลงทุนนั้นมีความได้เปรียบในด้านแหล่งที่ตั้งในการมีปัจจัยเฉพาะบางประการที่นักลงทุนมีความต้องการมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับที่มีอยู่ในประเทศของตนซึ่งจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแหล่งทรัพยากร คุณภาพ และต้นทุนในการจัดหาทรัพยากรในประเทศนั้น ค่าใช้จ่ายในการขนส่งและการสื่อสาร ระดับของการแทรกแซงของรัฐบาลในการผลิต การควบคุมการนำเข้า ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ประเทศผู้รับการลงทุนมีอยู่ ความ

แตกต่างของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ขนาดและอัตราการเติบโตของตลาดของประเทศ
ผู้รับการลงทุน เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 เงื่อนไขของทางเลือกต่างๆ ในการให้บริการแก่ตลาด

ทางเลือกต่างๆ ในการให้บริการแก่ ตลาด	ความได้เปรียบที่เกิดจาก		
	การเป็นเจ้าของ สินทรัพย์พิเศษ	การทำให้เป็น ประโยชน์ด้วยตนเอง	แหล่งที่ตั้ง
การทำสัญญาให้สิทธิหรือขาย สิทธิบัตร	มี	ไม่มี	ไม่มี
การส่งออก	มี	มี	ไม่มี
การลงทุนทางตรงต่างประเทศ	มี	มี	มี

ที่มา: เศรษฐศาสตร์การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ (รัตนา สายคณิต และพุทธกาล รัชชร, 2549, น. 203)

จากตารางที่ 2.1 แสดงให้เห็นว่า ถ้าองค์กรธุรกิจใดมีความได้เปรียบเหนือกิจการอื่น
เนื่องจากเป็นเจ้าของสินทรัพย์พิเศษบางอย่างเท่านั้น เช่น มีเทคโนโลยีในการผลิตที่มีประสิทธิภาพ
สูง ตราเครื่องหมายการค้าของกิจการเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เป็นต้น โดยไม่มีความได้เปรียบประการ
อื่นๆ แล้ว องค์กรธุรกิจก็มักจะตัดสินใจเลือกการให้บริการแก่ตลาดโดยการทำสัญญาให้สิทธิ หรือ
ขายสิทธิบัตรต่างๆ แต่ถ้าองค์กรธุรกิจมีความได้เปรียบเนื่องจากการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และม
ีความสามารถทำให้เป็นประโยชน์ด้วยตนเองแล้ว องค์กรธุรกิจก็จะตัดสินใจเลือกทำการผลิต
ภายในประเทศเพื่อขายภายนอกประเทศด้วย ส่วนองค์กรธุรกิจใดที่มีความได้เปรียบทั้ง 3 ประการ
คือ ความได้เปรียบอันเกิดจากการเป็นเจ้าของสินทรัพย์พิเศษบางอย่าง ทั้งสามารถใช้ให้เป็น
ประโยชน์ด้วยตนเองและแหล่งที่ตั้งโรงงานเหมาะสมด้วยแล้ว องค์กรธุรกิจนั้นก็จะเลือกลงทุน
ทางตรงต่างประเทศ

ทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศของดำนึง มีข้อดี
ในแง่ที่สามารถอธิบายเงื่อนไขหรือความได้เปรียบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนทำ การผลิต
ในต่างประเทศขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ และสามารถใช้อธิบายการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ
ได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยตรงในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการผลิตสินค้า

อุตสาหกรรมเพื่อทดแทนสินค้านำเข้า ด้านการค้า ด้านการกระจายสินค้า และด้านการบริการอื่น ๆ เช่น การธนาคารและการประกันภัย

นอกจากนี้ ดันนิงยังอธิบายว่า การลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ โดยประเทศต่าง ๆ จะเริ่มจากการมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำ การลงทุนในประเทศมีน้อย อาจจะเป็นเพราะว่าแรงงานไม่มีคุณภาพ การสาธารณสุขไม่ดี ต่อมา เมื่อภาวะทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีการปรับปรุงทางด้านสาธารณสุข โภชนาการ การศึกษาเพิ่มขึ้น ตลาดภายในประเทศมีการขยายตัวมากขึ้น หน่วยการผลิตต่าง ๆ มีการแข่งขันกันมากขึ้น ผลตอบแทนต่อหน่วยของการลงทุนภายในประเทศลดลง จึงมีการออกไปลงทุนในต่างประเทศมากขึ้น ด้วยเหตุผลเพื่อหาแหล่งที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ เพื่อหลีกเลี่ยงกำแพงภาษี เพื่อรักษาตลาด หรือเพื่อรักษาระดับกำไรของตนไว้ เป็นต้น

2.2.2 ทฤษฎีของโคจิม่า

K. Kojima (1978) นักเศรษฐศาสตร์ชาวญี่ปุ่น ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เรียกว่า ทฤษฎีของโคจิม่า (Kojima's Model) โดยได้เสนอแนะว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับการส่งออกของประเทศผู้รับการลงทุน ซึ่งสิ่งสำคัญที่จูงใจให้เกิดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ มี 4 อย่าง คือ

1. การลงทุนเพื่อใช้ทรัพยากรในประเทศผู้รับการลงทุน
2. การลงทุนเพื่อขยายผลิตผลในตลาดของประเทศผู้รับการลงทุน
3. การลงทุนเพื่อใช้แรงงานที่มีราคาถูกในประเทศผู้รับการลงทุน
4. การลงทุนเพื่อสร้างอำนาจในการผูกขาด (Oligopolistic Power)

นอกจากนี้ โคจิมายังได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการลงทุนที่ต้องใช้แรงงานในประเทศผู้รับทุน จะสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีของโคจิม่า เป็นทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตระหว่างประเทศ ที่ให้ความสนใจแก้ปัญหาที่ว่า ทำ อย่างไรถึงจะทำให้การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศก่อประโยชน์ให้แก่ประเทศผู้ส่งออกทุนในรูปของการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและการปรับโครงสร้างทางอุตสาหกรรม (Industrial Adjustment) สำหรับอุตสาหกรรมของประเทศผู้ลงทุนที่เริ่มเสื่อมอำนาจในการแข่งขันระหว่างประเทศ พร้อมทั้งก่อประโยชน์ให้แก่ประเทศผู้รับการลงทุนในรูปของการยกระดับโครงสร้างทางอุตสาหกรรม (Upgrading of Industrial Structure) อย่างเหมาะสมกับขั้นตอนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศผู้รับการลงทุนนั้นๆ ด้วย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในระดับมหภาค (Macro Level)

ทฤษฎีของโคจิม่า มีข้อแตกต่างจากทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศของดันนิง (Dunning's Eclectic Theory) ตรงที่ทฤษฎีของโคจิม่าให้ความหมายของคำว่า ทฤษฎีทั่วไป หมายถึง การเสนอทฤษฎีที่เป็นองค์รวม (An Integrated Theory) ของการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ โดยตั้งอยู่บนหลักของการแบ่งงานระหว่างประเทศ ในขณะที่ทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศของดันนิงให้ความหมายของคำว่า ทฤษฎีทั่วไป หมายถึง หลักทฤษฎีที่สามารถครอบคลุมในการอธิบายรูปการต่าง ๆ ของการดำเนินธุรกิจหรือการผลิระหว่างประเทศทั้งปวงได้ ซึ่งข้อแตกต่างนี้มีส่วนทำให้ทฤษฎีของโคจิม่าไม่เป็นที่เข้าใจกันอย่างถูกต้องชัดเจนนัก

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีของโคจิม่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศมีความว่า การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ ควรจะเริ่มเป็นลำดับขั้นตอนไปจากอุตสาหกรรมที่มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบหรือกำลังจะมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในประเทศของตน (แต่เป็นอุตสาหกรรมที่มีหรือจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในประเทศผู้รับการการลงทุน) ตัวอย่าง เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่เริ่มมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบของญี่ปุ่นเนื่องจากมีค่าแรงงานสูง โคจิม่าเห็นว่าการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ เช่น ประเทศไทยที่ญี่ปุ่นจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เนื่องจากมีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าเมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจะส่งผลให้มีการปรับปรุงฟังก์ชันการผลิตสิ่งทอของประเทศไทย ทำให้ต้นทุนการผลิตสิ่งทอลดลงไปอีก ซึ่งการทำ เช่นนี้จะเกิดประโยชน์ทั้งแก่ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยมากยิ่งขึ้น กล่าวคือในส่วนของประเทศไทยก็สามารถจะขยายการส่งออกสิ่งทอและยกระดับโครงสร้างทางอุตสาหกรรมของประเทศไปพร้อม ๆ กัน ส่วนประเทศญี่ปุ่นก็สามารถนำเข้าสินค้าสิ่งทอได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าการผลิตเองในประเทศ และพร้อมกันนั้นก็สามารปรับโครงสร้างทางอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นเองให้เหลือเฉพาะแต่อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพพอที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้เท่านั้น

2.2.3 ทฤษฎีการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติ

ในทัศนะของจอห์น เอช.ดันนิง (John H. Dunning) บริษัทข้ามชาติ หมายถึง บริษัทหรือธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนต่างชาติทางตรงหรือเป็นเจ้าของควบคุมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งประเทศ

ทฤษฎีการลงทุนทางตรงระหว่างประเทศที่อธิบายว่าสาเหตุของการลงทุนต่างประเทศเกิดจากความได้เปรียบขององค์กรธุรกิจ เนื่องจากมีอำนาจผูกขาดทางด้านต่างๆ เช่น ทางด้านเทคโนโลยี ทางด้านการตลาด ซึ่งมีผลทำให้การแข่งขันเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ยังไม่เพียงพอในการอธิบายว่าเหตุใดองค์กรธุรกิจบางกิจการจึงสามารถลงทุนทางตรงระหว่างประเทศได้มากและ

ขยายตัวใหญ่ขึ้นจนกลายเป็นบริษัทข้ามชาติได้ ลาลล์และสตรีทเทน (S. Lall and P. Streeten) จึงได้พยายามหาเหตุผลมาอธิบายสาเหตุทางเศรษฐกิจของการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติโดยการพิจารณาของเขาแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนเรียงตามลำดับ คือ (Lall and Streeten, 1977 อ้างถึงใน รัตนสาขคณิต และพุทธกาล รัชกร, 2549: 185 - 198)

ขั้นที่ 1 เป็นการพิจารณาลักษณะความได้เปรียบต่างๆ ที่ก่อให้เกิดอำนาจผูกขาด เนื่องจากมีผู้แข่งขันน้อยราย (Oligopolistic Advantages) ที่องค์กรธุรกิจต่างประเทศใหญ่ๆ มีเหนือองค์กรธุรกิจในประเทศและองค์การธุรกิจต่างประเทศเล็กๆ

ขั้นที่ 2 เป็นการพิจารณาว่าเหตุใดความได้เปรียบดังกล่าวจึงกระตุ้นให้เกิดการลงทุนต่างประเทศแทนที่จะหาประโยชน์จากความได้เปรียบโดยอาศัยวิธีการอื่น เช่น ด้วยการผลิตในประเทศเพื่อการส่งออก นั่นคือ พิจารณาความได้เปรียบของการลงทุนทางตรงในต่างประเทศที่มีเหนือการผลิตเพื่อการส่งออก

ขั้นที่ 3 พิจารณาความได้เปรียบของการลงทุนทางตรงในต่างประเทศที่มีเหนือการขายสิทธิบัตร

1. ลักษณะของความได้เปรียบที่ก่อให้เกิดอำนาจผูกขาดเนื่องจากคู่แข่งน้อยราย

ความได้เปรียบบางอย่างเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการลงทุนทางตรงต่างประเทศ แต่ความได้เปรียบบางอย่างเป็นเพียงปัจจัยที่สนับสนุนการลงทุนทางตรงต่างประเทศเท่านั้น และความได้เปรียบต่างๆ จะยิ่งมีบทบาทสำคัญมากขึ้น ถ้ามีคู่แข่งในตลาดน้อยราย ความได้เปรียบดังกล่าว ได้แก่

ก. ความได้เปรียบทางด้านเงินทุน องค์กรธุรกิจต่างประเทศขนาดใหญ่หรือบริษัทข้ามชาตินักจะมีทุนมากกว่า หรือสามารถหาแหล่งเงินทุนที่เสียต้นทุนถูกกว่านักลงทุนหรือองค์กรธุรกิจของประเทศ ทั้งนี้อาจด้วยเหตุผลประการใดประการหนึ่งหรือหลายประการดังนี้ คือ

ประการแรก กิจการเมื่ออาจจะมีทุนสะสมอยู่ภายในกิจกรรมค่อนข้างมากและสามารถนำมาใช้ได้โดยเสียต้นทุนค่าเสียโอกาสค่อนข้างต่ำ

ประการที่สอง องค์กรธุรกิจต่างประเทศมีโอกาสที่จะไปแสวงหาเงินทุนจากตลาดทุนของประเทศพัฒนาแล้วค่อนข้างง่ายและเสียต้นทุนต่ำกว่า ซึ่งองค์กรธุรกิจในประเทศอาจไม่มีโอกาสดังกล่าว หรือแม้มีโอกาสที่จะไปแสวงหาเงินทุนจากตลาดทุนภายนอกประเทศบ้างก็ตาม แต่มักจะต้องเสียต้นทุนสูงกว่า

ประการสุดท้าย การแสวงหาเงินทุนจากแหล่งภายในประเทศ องค์กรธุรกิจต่างประเทศมักจะทำได้ง่ายและเสียต้นทุนต่ำกว่าองค์กรธุรกิจภายในประเทศ ทั้งนี้เพราะองค์กรธุรกิจต่างประเทศมักได้รับการตอบรับจากตลาดทุนในประเทศดีกว่า เช่น ได้รับการเสนอเงื่อนไขในการ

กู้ยืมที่ดีกว่า การจัดหาเงินทุนขององค์กรธุรกิจต่างประเทศมักได้รับลำดับความสำคัญก่อน เพราะมีเครดิตและชื่อเสียงดีกว่า สถาบันการเงินที่ให้กู้ยืมก็มักเป็นสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่เข้ามาตั้งดำเนินการภายในประเทศ

ข. ความได้เปรียบทางการจัดการ บริษัทข้ามชาติ หรือองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่ทำการลงทุนระหว่างประเทศมักจะมี ความได้เปรียบทางการจัดการ ซึ่งอยู่ในรูปของการมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การจัดการขององค์กรธุรกิจของประเทศหรือมีความสามารถในการประกอบการเหนือกว่า เช่น กล้าเสี่ยงภัย กล้าแสวงหาช่องทางที่จะดำเนินการภายในโลกธุรกิจที่มีความไม่แน่นอนต่างๆ ความได้เปรียบดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากสาเหตุต่างๆ เช่น ความมีประสบการณ์ของผู้บริหารชาวต่างประเทศเอง หรือบุคลากรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานในองค์กรเป็นบุคคลที่มีความสามารถสูง เป็นต้น

ค. ความได้เปรียบทางด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีมิได้หมายถึงการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความสามารถที่จะนำความรู้ต่างๆ นั้นมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านธุรกิจอีกด้วย การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และการนำความรู้ใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางด้านธุรกิจนั้น องค์กรธุรกิจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ซึ่งอาจจะเรียกว่า “รายจ่ายทางด้านการวิจัยและพัฒนา” (Research and Development Expenditures) การทุ่มเทค่าใช้จ่ายทางด้านการวิจัยและพัฒนา มักจะเน้นหนักไปทางด้านที่จะช่วยให้การแข่งขันเป็นการแข่งขันในตลาดผู้แข่งขันน้อยราย (Oligopolistic Competition) มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการลงทุนระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของการขยายการผลิตเพื่อตลาดระหว่างประเทศ

ง. ความได้เปรียบทางการตลาด การตลาดมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการลงทุนระหว่างประเทศ และเป็นความได้เปรียบประการหนึ่งของผู้ผลิตในตลาดที่มีผู้แข่งขันน้อยราย นักการตลาดบางคนมีความเห็นว่า ความได้เปรียบทางการตลาดเป็นปัจจัยสำคัญต่อการลงทุนระหว่างประเทศมากกว่าความได้เปรียบทางด้านเทคโนโลยี เนื่องจาก การตลาด (Marketing) เกี่ยวข้องกับการวิจัยตลาด การโฆษณาและการส่งเสริมจำหน่าย และการกระจายหรือการจัดจำหน่าย โดยการวิจัยตลาดจะช่วยให้เกิดการได้รับข่าวสารข้อมูลต่างๆ และเข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ที่ตนเกี่ยวข้องอยู่ การให้ข่าวสารแก่ผู้บริโภคและการขยายอุปสงค์ที่มีต่อผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของเครื่องหมายการค้า ที่ต้องใช้การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย จะทำให้อำนาจทางด้านตลาดของกิจการเพิ่มพูนขึ้นอย่างมาก จนเป็นพลังกระตุ้นให้กิจการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ และกิจการขนาดใหญ่มักได้เปรียบทางการตลาดมากกว่ากิจการขนาดเล็ก เนื่องจากกิจการขนาดใหญ่สามารถทุ่มเทเงินทุนเพื่อการโฆษณาได้อย่างกว้างขวางได้ โดยความก้าวหน้าทาง

เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจะไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จถ้าปราศจากการส่งเสริมการจำหน่าย ดังนั้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการส่งเสริมการจำหน่ายจึงต้องมีความสัมพันธ์กัน หน้าที่ของการตลาดที่สำคัญอีกประการ คือ การจัดการให้กิจการสามารถกระจายสินค้าในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการดังกล่าวรวมถึงการแสวงหาช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ซึ่งอาจจะอาศัยคนกลาง (Middleman) ต่างๆ เช่น ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก เป็นต้น องค์กรธุรกิจต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรธุรกิจที่มีสาขาดำเนินการอยู่ในประเทศต่างๆ มักจะมีระบบการกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าองค์กรธุรกิจของประเทศที่ประกอบการอยู่เฉพาะภายในอาณาเขตของประเทศเท่านั้น

จ. ความได้เปรียบทางด้านความสามารถเข้าควบคุมวัตถุดิบ องค์กรธุรกิจต่างประเทศอาจมีความสามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ เชื้อเพลิง หรือแร่ธาตุต่างๆ ทำให้สามารถควบคุมแหล่งวัตถุดิบต่างๆ ดังกล่าว การควบคุมอาจเป็นการควบคุมตลาดขั้นสุดท้ายของวัตถุดิบหรือการขนส่งวัตถุดิบนั้นๆ หรือการควบคุมกรรมวิธีในการแปรรูปวัตถุดิบ หรือการควบคุมการผลิตวัตถุดิบนั้นเอง สาเหตุที่ทำให้กิจการต่างประเทศมีความได้เปรียบทางด้านนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุทางด้านประวัติศาสตร์ (ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานในช่วงที่ประเทศเจ้าของทรัพยากรยังเป็นประเทศอาณานิคม) หรือทางด้านเทคโนโลยี (การขุดเจาะน้ำ แร่ธาตุต่างๆ ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูงหรือมีเทคโนโลยีที่ใช้ทุนมากกว่าแรงงาน) หรือทางด้านเงินทุน (ต้องใช้ทุนสูงจนอาจเกินความสามารถขององค์กรธุรกิจของประเทศ และองค์กรธุรกิจต่างประเทศขนาดเล็ก) ดังนั้นเมื่อกิจการใดสามารถเข้าควบคุมวัตถุดิบได้ก็ย่อมมีความได้เปรียบเหนือกิจการอื่นที่ไม่มีความสามารถดังกล่าว

ฉ. ความได้เปรียบอันเกิดจากการประหยัดจากขนาด การศึกษาทางด้านทฤษฎีเกี่ยวกับอุปสรรคหรือข้อกีดขวางมิให้ผู้ผลิตอื่นๆ เข้ามาผลิตแข่งขันในตลาดนั้นมักจะชี้ให้เห็นว่าอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ผลของการประหยัดจากขนาดทำให้กิจการขนาดใหญ่ๆ ได้เปรียบเหนือผู้ที่จะเข้ามาแข่งขันรายเล็กๆ ดังนั้น จึงเป็นอุปสรรคที่กีดขวางการเข้ามาแข่งขันของผู้ผลิตรายอื่นๆ โดยในประเทศพัฒนาเศรษฐกิจแล้วนั้น มักไม่ได้เป็นไปในลักษณะที่ขนาด (Size) ของกิจการขยายใหญ่ขึ้นกว่าเดิม แต่กิจการมักเติบโตขึ้นโดยวิธีการขยายจำนวนโรงงาน (Multi-plant Operation) มากกว่าการขยายขนาดของโรงงาน ผลของการประหยัดจากขนาดที่เกิดจากทางด้านเทคโนโลยีอันเนื่องมาจากกิจการมีขนาดใหญ่ขึ้น จึงค่อนข้างน้อยกว่าผลของการประหยัดจากขนาดที่เกิดจากทางด้านอื่นๆ เช่น ทางด้านการวิจัยและพัฒนา การตลาด การจัดหาเงินทุน และทางด้านการจัดการ ซึ่งผลของการประหยัดที่เกิดจากการขยายขนาดของกิจการไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญโดยตัวเองที่จะทำให้กิจการมีความได้เปรียบกิจการอื่นๆ แต่เป็นเพียงปัจจัยที่เสริมความได้เปรียบทางด้านอื่นๆ ของกิจการเท่านั้น

ข. ความได้เปรียบอันเกิดจากอำนาจในการต่อรองและอำนาจทางการเมือง องค์กรธุรกิจหรือบริษัทข้ามชาตินั้นจะมีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลของประเทศที่กิจการไปตั้งสาขาอยู่ค่อนข้างสูง จึงอาจทำให้ได้รับสิทธิพิเศษบางอย่าง หรือเงื่อนไขที่ค่อนข้างผ่อนปรน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลต่างๆ ได้แก่ องค์กรธุรกิจต่างประเทศอาจเป็นเจ้าของทรัพยากรที่หายาก เช่น เงินทุน เทคโนโลยี เป็นต้น องค์กรธุรกิจต่างประเทศอาจมีอำนาจทางการเมืองเหนือรัฐบาลของประเทศ ซึ่งอำนาจดังกล่าวอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากอำนาจทางการเมืองของประเทศของตนได้แผ่ขยายมายังประเทศที่กิจการไปตั้งสาขาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทางการเมือง การให้การคุ้มครอง เป็นต้น หรือเป็นผลสืบเนื่องจากการมีความสัมพันธ์อย่างดีกับกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง ข้าราชการ หรือนักธุรกิจของประเทศนั้น

กล่าวโดยสรุป ความได้เปรียบประการต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นความได้เปรียบที่องค์กรธุรกิจต่างประเทศมีเหนือองค์กรธุรกิจของประเทศ และความได้เปรียบที่สามารถชดเชยความเสียเปรียบต่างๆ ของการดำเนินกิจการในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความได้เปรียบจะมีอยู่หลายด้านก็ตาม แต่ความได้เปรียบที่สำคัญที่เป็นสาเหตุทำให้เฉพาะบางอุตสาหกรรมและเฉพาะองค์กรธุรกิจบางกิจการเท่านั้นที่สามารถออกไปดำเนินการในต่างประเทศได้ ได้แก่ ความได้เปรียบทางการตลาดและทางด้านเทคโนโลยี ความได้เปรียบทางด้านอื่นๆ เป็นเพียงปัจจัยที่เสริมความได้เปรียบดังกล่าว แต่มิใช่ความสำคัญโดยตัวเองที่จะกระตุ้นให้องค์กรธุรกิจลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม การอธิบายในขั้นนี้ไม่สามารถแสดงให้เห็นว่าเหตุใดกิจการจึงแสวงหาประโยชน์จากความได้เปรียบด้วยการลงทุนทางตรง แทนที่จะอาศัยวิธีการขยายการผลิตในประเทศและส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ดังนั้น จึงต้องทำการพิจารณาต่อไปในขั้นที่สอง

2. ความได้เปรียบของการลงทุนทางตรงในต่างประเทศที่มีเหนือการผลิตเพื่อการส่งออก มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจว่าจะลงทุนทางตรงในต่างประเทศหรือจะผลิตในประเทศเพื่อการส่งออก ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนการผลิต นโยบายของรัฐบาล ความสำคัญของการตลาด ปฏิบัติการโต้ตอบของคู่แข่งในตลาดและวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ต้นทุนการผลิต โรงงานที่ตั้งอยู่ในบางประเทศจะมีความได้เปรียบทางด้านต้นทุนเหนือโรงงานที่ตั้งอยู่ในประเทศอื่น ดังนั้น ถ้าตัดสินใจลงทุนทางตรงต่างประเทศเป็นการตัดสินใจที่อาศัยหลักเกณฑ์ทางการประหยัดต้นทุนเป็นสิ่งสำคัญเหนือหลักเกณฑ์ทางด้านอื่นๆ แล้ว เป็นการแน่นอนว่ากิจการต่างประเทศก็จะจัดสรรทรัพยากรของตนไปทำการผลิตในประเทศต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอธิบายสาเหตุของการลงทุนทางตรงของบริษัท

ข้ามชาติในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งเป็นแหล่งที่มีอัตราค่าแรงต่ำ ตัวอย่างเช่น การที่บริษัทข้ามชาติมาลงทุนตั้งโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในไต้หวัน ฮองกง และเม็กซิโก เป็นต้น

ข. นโยบายของรัฐบาล สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่กระตุ้นให้องค์กรธุรกิจตัดสินใจไปทำการลงทุนในต่างประเทศ ก็คือ นโยบายของรัฐบาลของประเทศผู้ส่งสินค้าเข้า เกี่ยวกับการกำหนดภาษีขาเข้า การสร้างข้อจำกัดต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสินค้าเข้าและการนำเข้า ตลอดจนนโยบายอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเข้า เพื่อให้การส่งสินค้าเข้าไปจำหน่ายในประเทศนั้นทำให้ไม่สะดวก และต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น นโยบายดังกล่าวของประเทศผู้ส่งสินค้าเข้าจะเป็นการกระตุ้นให้องค์กรธุรกิจต่างประเทศให้ความสนใจต่อการลงทุนผลิตสินค้าในประเทศนั้น และถ้าประเทศนั้นมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนสินค้านำเข้า (Import Substitution Policy) ด้วยแล้ว ดังเช่น ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ก็ยิ่งเป็นการดึงดูดให้องค์กรธุรกิจต่างประเทศเข้ามาลงทุนมากขึ้น โดยมีส่วนสำคัญทำให้ประเทศที่เคยส่งสินค้าเข้ามาจำหน่ายในประเทศหันมาลงทุนตั้งโรงงานผลิตสินค้านั้นในประเทศแทน

ค. ความสำคัญของการตลาด องค์กรธุรกิจใหญ่ๆ หรือบริษัทข้ามชาติหลายกิจการทำการลงทุนในต่างประเทศที่รัฐบาลไม่ได้มีนโยบายให้ความคุ้มครองต่อการผลิตภายในประเทศเป็นพิเศษ การลงทุนดังกล่าวมิใช่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประหยัดต้นทุน แต่เพื่อที่จะทำให้กิจการสามารถใกล้ชิดและให้บริการต่างๆ แก่ตลาดของประเทศนั้นได้ดีกว่า เนื่องจากบริษัทข้ามชาติมีความได้เปรียบทางด้านการตลาดอยู่ ดังนั้น จึงย่อมเป็นการแน่นอนว่า กิจการจะต้องหาประโยชน์จากความได้เปรียบของตนและจะต้องป้องกันให้กิจการยังคงมีความได้เปรียบอยู่ต่อไปด้วย ด้วยเหตุนี้อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าแตกต่างกันในสายตาของผู้ซื้อ หรือเป็นสินค้าที่มีการเปลี่ยนแบบ (Model) บ่อยๆ หรือเป็นสินค้าที่ต้องมีการโฆษณาสูงและการขายปลีกมีความสำคัญอย่างมาก กิจการผู้นำในอุตสาหกรรมมักจะสนองรสนิยมและความต้องการของตลาดด้วยการตั้งโรงงานในท้องถิ่นนั้น ดังนั้นระยะทางและความแตกต่างระหว่างตลาดในประเทศกับตลาดต่างประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาว่า การลงทุนทำการผลิตในต่างประเทศจะได้เปรียบกับการผลิตในประเทศและการส่งออกไปจำหน่ายหรือไม่

ง. ปฏิกริยาตอบโต้ของคู่แข่งในตลาด เมื่อองค์กรธุรกิจใดในตลาดที่มีคู่แข่งช้นน้อย รายได้หันไปทำการลงทุนในต่างประเทศ คู่แข่งขันรายอื่นๆ ก็จะพยายามกระทำตามบ้าง ทั้งนี้เพราะการไปลงทุนในต่างประเทศบ้างจะเป็นการช่วยรักษาสถานภาพในการแข่งขันอย่างน้อยให้คงเดิม และทั้งยังเป็นการจำเป็นเพื่อตอบโต้การกระทำขององค์กรธุรกิจอื่นๆ อัตราความเร็วในการโต้ตอบคู่แข่งนี้จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น การกระจุกตัวของตลาด เสถียรภาพของตลาดที่มีคู่แข่งช้นน้อยราย และช่วงของสินค้า (Product Range) ตัวอย่างเช่น ถ้าตลาดยังมีการ

กระจุกตัวมาก ปฏิบัติได้ตอบของคู่แข่งยังรวดเร็วมากขึ้น และถ้าช่วงของสินค้าค่อนข้างกว้าง มีการกระจายของสินค้ามาก ปฏิบัติได้ตอบของคู่แข่งก็จะช้าลง เป็นต้น

จ. วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ในทัศนะของลาอัลและสตรีทแทน กล่าวว่า ทฤษฎีวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ของเวอร์นอน เป็นทฤษฎีที่มีประโยชน์ที่ทำให้เข้าใจถึงสาเหตุสำคัญการลงทุนในต่างประเทศของบริษัทข้ามชาติในตอนเริ่มแรกว่าเกิดขึ้นภายหลังจากมีนวัตกรรมที่สำคัญเกิดขึ้น โดยเน้นปัจจัยอื่นๆ ค่อนข้างน้อย เช่นนโยบายของรัฐบาล หรือสภาพตลาดการแข่งขันน้อยราย เป็นต้น นอกจากนี้ ถ้าทฤษฎีของเวอร์นอนถูกต้องแล้วก็จะทำให้เข้าใจถึงสำคัญในการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติ เช่น ความสำคัญของการรักษาความเป็นผู้นำในตลาด การเปลี่ยนแปลงในบทบาทของเทคโนโลยีและการตลาดในช่วงวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ลักษณะของการแข่งขันในตลาดที่มีผู้แข่งขันน้อยราย และระยะเวลาในการแนะนำผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่และเทคโนโลยีต่างๆ ให้แก่ประเทศที่มีระดับการพัฒนาต่ำกว่า

3. ความได้เปรียบของการลงทุนทางตรงในต่างประเทศที่มีเหนือการขายสิทธิบัตร

ในการตัดสินใจว่าจะลงทุนทางตรงในต่างประเทศดีหรือการจะขายสิทธิบัตรหรือไลเซนส์ดีนั้นจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ขนาดของตลาด การเสี่ยงภัยในการลงทุน ความสามารถในการรักษาความลับและความแปลกใหม่ของเทคโนโลยี นโยบายของรัฐบาลของประเทศผู้รับทุน โครงสร้างของตลาดสินค้าอุตสาหกรรม การจัดการขององค์กรธุรกิจ เป็นต้น กล่าวโดยทั่วไป การลงทุนทางตรงจะมีความได้เปรียบเหนือการขายไลเซนส์หรือสิทธิบัตรในกรณีต่อไปนี้ คือ ตลาดค่อนข้างมีเสถียรภาพ บรรยากาศทางการเมืองเอื้อต่อการลงทุนจากต่างประเทศ เทคโนโลยีมีความแปลกใหม่และสามารถควบคุมความลับของเทคโนโลยีได้ องค์กรธุรกิจที่เป็นเจ้าของเทคโนโลยีมีขนาดค่อนข้างใหญ่ มีอำนาจทางการตลาดค่อนข้างมาก และองค์กรธุรกิจที่จะเป็นผู้ซื้อสิทธิบัตรหรือไลเซนส์มีความสามารถค่อนข้างต่ำ ในทางตรงกันข้าม ในกรณีที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีค่อนข้างกระจุกกระจาย ตลาดสินค้าแคบและมีการเสี่ยงภัยสูง องค์กรธุรกิจไม่ค่อยมีประสบการณ์ในประเทศที่จะไปลงทุน และองค์กรธุรกิจที่ขอรับซื้อสิทธิบัตรหรือไลเซนส์มีความสามารถค่อนข้างสูงแล้ว การขายสิทธิบัตรหรือขายเทคโนโลยีจะมีความได้เปรียบเหนือการลงทุนทางตรงในประเทศเอง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์และความสำคัญของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีหลายทฤษฎี แต่ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดการลงทุนระหว่างประเทศของดันนิง (Dunning's Eclectic Theory) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาลงทุนโดยตรงของบริษัทจีนในประเทศไทยในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

2.3 ภาพเศรษฐกิจอุตสาหกรรมปี 2554 และแนวโน้มปี 2555

2.3.1 เศรษฐกิจโลก

เศรษฐกิจโลกในปี 2554 IMF คาดว่าขยายตัวร้อยละ 4.0 เศรษฐกิจหลายๆ ประเทศเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐฯ ที่เริ่มฟื้นตัวจากปัญหาวิกฤตทางการเงิน แต่ก็ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาหนี้สาธารณะที่อยู่ในระดับสูง ปัญหาวิกฤตหนี้สาธารณะของสหภาพยุโรปที่ขณะนี้กำลังลุกลามสู่ประเทศอิตาลี ซึ่งเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 3 ของยุโรป ส่งผลให้เศรษฐกิจประเทศจีน อินเดีย รัสเซีย บราซิล และอาเซียนชะลอตัว นอกจากนี้ประเทศญี่ปุ่นได้รับผลกระทบจากเหตุภัยพิบัติ และเหตุการณ์น้ำท่วมของประเทศไทยส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมในหลาย ๆ ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐฯ โดยเฉพาะในส่วนของอุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นฐานการผลิตขนาดใหญ่ในอุตสาหกรรมดังกล่าว

สถานการณ์การเงินโลกธนาคารกลางหลาย ๆ ประเทศ มีแนวโน้มปรับลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจโลกที่ยังคงผันผวน

สถานการณ์ราคาน้ำมันโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากต้นปี โดยราคาน้ำมันดิบ (Dubai) เฉลี่ย 11 เดือนอยู่ที่ 105.76 USD:Barrel และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากความหนาแน่นที่ทวีความรุนแรงขึ้นในยุโรป ส่งผลให้ปริมาณความต้องการใช้น้ำมันสำเร็จรูปในช่วงหน้าหนาวเพิ่มมากขึ้น ปริมาณสำรองน้ำมันสำเร็จรูปคงคลังในปลายปีนี้จะลดลงค่อนข้างมาก และส่งผลให้ราคาน้ำมันดิบยังคงอยู่ในระดับที่สูงต่อไป รวมทั้งเหตุการณ์ความไม่สงบในอียิปต์สร้างความกังวลต่อตลาด หากเหตุการณ์รุนแรงขึ้นและยืดเยื้อ จะส่งผลกระทบต่ออุปทานน้ำมันดิบจากกลุ่มประเทศในตะวันออกกลางที่อาจลดลงได้ Energy Administration Information (EIA) คาดการณ์ว่าความต้องการใช้น้ำมันในปี 2555 จะขยายตัวในอัตรา 1.25 ล้านบาร์เรล/วัน เนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจทั่วโลกทำให้อุปสงค์น้ำมันลดลง โดยล่าสุดราคาน้ำมันดิบ NYMEX มีราคาอยู่ที่ 101.28 USD:Barrel ราคาน้ำมันดิบปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากเดือนก่อนหน้า

2.3.2 เศรษฐกิจจีน

เศรษฐกิจประเทศจีนในปี 2554 IMF คาดว่า GDP ขยายตัวร้อยละ 9.5 โดยในช่วง 3 ไตรมาสที่ผ่านมาเศรษฐกิจประเทศจีนขยายตัวร้อยละ 9.4 ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้าที่ขยายตัวร้อยละ 10.6 อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายที่เข้มงวดของรัฐบาล เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาฟองสบู่ในภาคอสังหาริมทรัพย์ของจีน และปัญหาเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว มูลค่าการค้าปลีกในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมาของปี 2554 ขยายตัวร้อยละ 17.0 ในเดือนตุลาคม 2554

ขยายตัวร้อยละ 17.2 ดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมาของปี 2554 อยู่ที่ระดับ 104.2 ในเดือนตุลาคม 2554 อยู่ที่ระดับ 100.5 การลงทุนในสินทรัพย์ถาวร ในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมาของปี 2554 ขยายตัวร้อยละ 25.2 ในเดือนตุลาคม 2554 ขยายตัวร้อยละ 24.9 การลงทุนในสินทรัพย์ถาวรขยายตัวเพิ่มขึ้นจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นของภาคอสังหาริมทรัพย์ ดัชนีการผลิตภาคอุตสาหกรรมในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมาของปี 2554 ขยายตัวร้อยละ 14.0 ในเดือนตุลาคม 2554 อยู่ที่ร้อยละ 13.2

การส่งออกในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมาของปี 2554 ขยายตัวร้อยละ 22.0 ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้าที่ขยายตัวร้อยละ 33.4 การส่งออกที่ลดลงเนื่องจากเศรษฐกิจคู่ค้าสำคัญ ๆ เกิดการชะลอตัว การนำเข้าในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมาของปี 2554 ขยายตัวร้อยละ 27.2 ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้าที่ขยายตัวร้อยละ 43.9

ภาวะเงินเฟ้อของประเทศจีนในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมาของปี 2554 มีอัตราเงินเฟ้อโดยทั่วไปอยู่ที่ร้อยละ 5.7 เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้าที่อยู่ที่ร้อยละ 3.0 อัตราเงินเฟ้อในเดือนตุลาคม 2554 อยู่ที่ร้อยละ 5.5 สาเหตุที่อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นเป็นผลจากราคาพลังงานและสินค้าเกษตรที่เพิ่มขึ้น อัตราการว่างงานใน 3 ไตรมาสที่ผ่านมาปี 2554 อยู่ที่ร้อยละ 4.1

ทางด้านสถานการณ์การเงิน ธนาคารกลางจีน (People's Bank of China) คงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ 1 ปี ตั้งแต่กรกฎาคม 2554 เป็นต้นมา อยู่ที่ร้อยละ 6.56 นอกจากนี้ธนาคารกลางจีนได้ผ่อนคลายมาตรการคุมเข้มทางการเงิน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจที่ชะลอตัวจากผลกระทบของเศรษฐกิจต่างประเทศ

อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจจีนในปี 2555 IMF คาดว่า GDP จะขยายตัวร้อยละ 9.0 มีแนวโน้มชะลอตัวเล็กน้อยจากปี 2554 อันเป็นผลมาจากเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว แต่ความต้องการภายในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เศรษฐกิจประเทศจีนยังคงขยายตัว

2.3.3 เศรษฐกิจไทย

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP ในไตรมาสที่ 3 ของปี 2554 ขยายตัวร้อยละ 3.5 ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากไตรมาสที่ 2 ของปี 2554 ที่ขยายตัวร้อยละ 2.7 แต่ชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับไตรมาสที่ 3 ของปี 2553 ที่ขยายตัวร้อยละ 6.6 โดยปัจจัยที่ทำให้อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากไตรมาสที่ 2 ของปี 2554 คือ อุปสงค์ต่างประเทศขยายตัวสูงขึ้นในขณะที่อุปสงค์ในประเทศรวมขยายตัวชะลอลง โดยการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนและการลงทุน ขยายตัวชะลอลง ในขณะที่การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของรัฐบาลขยายตัวสูงขึ้นเล็กน้อย การส่งออกสินค้าขยายตัวสูงขึ้น

ในส่วนของ GDP สาขาอุตสาหกรรมในไตรมาสที่ 3 ของปี 2554 ขยายตัวร้อยละ 3.1 ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากไตรมาสที่ 2 ของปี 2554 ที่หดตัวร้อยละ 0.1 เป็นผลจากการฟื้นตัวในกลุ่ม อุตสาหกรรมยานยนต์ ที่ผลกระทบจากการขาดแคลนชิ้นส่วนจากภัยพิบัติในประเทศญี่ปุ่นได้ คลี่คลายเข้าสู่ภาวะปกติ และการผลิต Hard Disk Drive ขยายตัวสูงขึ้นตามภาวะการส่งออก

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดว่าทั้งปี 2554 เศรษฐกิจไทยจะขยายตัวที่ร้อยละ 1.5 เทียบกับในปี 2553 ที่ขยายตัวร้อยละ 7.8 สำหรับการประมาณ การแนวโน้มเศรษฐกิจไทยปี 2555 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 4.5-5.5 ปรับตัวดีขึ้นจากที่ขยายตัวร้อยละ 1.5 ในปี 2554 โดยมีแรงกระตุ้นทั้งอุปสงค์ภายในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจในช่วงเดือนมกราคม-ตุลาคม 2554 พบว่า มีการปรับตัว ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2553 ได้แก่ ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมและอัตราการใช้จ่าย การผลิตโดยเฉพาะ Hard Disk Drive และยานยนต์ เป็นต้น และเมื่อพิจารณาตัวเลขมูลค่าการ ส่งออกในภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.8 (ม.ค.-ต.ค. 54) เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2553 โดยมี สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ รถยนต์อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ ยางพารา โดยสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกเพิ่มขึ้นในทุกตลาด ทั้งในตลาดอาเซียน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป

ในส่วนของการอุปโภคบริโภคภาคเอกชนและการลงทุนภาคเอกชน มีการปรับตัว เพิ่มขึ้น จากช่วงเดียวกันของปี 2553 แต่ดัชนีความเชื่อมั่นภาคอุตสาหกรรม และดัชนีความเชื่อมั่น ทางธุรกิจปรับตัวลดลงจากช่วงเดียวกันของปี 2553

โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดการณ์ทิศ ทางการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในปี 2555 ซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยเสี่ยง ดังนี้

ปัจจัยสนับสนุนสำหรับเศรษฐกิจไทย

มาตรการเร่งรัดการฟื้นฟูภาคเศรษฐกิจ ทั้งมาตรการสนับสนุนสินเชื่อ ปรับลด ภาษี รายได้นิติบุคคลเร่งสร้างความเชื่อมั่น และการให้ความช่วยเหลือเยียวยาในรูปแบบต่างๆจากภาครัฐ เศรษฐกิจเอเชียยังคงขยายตัวในเกณฑ์ดี

รายได้ภาคครัวเรือนยังมีแนวโน้มขยายตัวในเกณฑ์ดี จากนโยบายต่างๆ

ปัจจัยเสี่ยง

ความอ่อนแอของภาคเศรษฐกิจในช่วงแรกของการฟื้นฟูจะเป็นข้อจำกัดต่อการขยายตัว ในไตรมาสแรก โดยภาคเศรษฐกิจบางส่วนอาจไม่สามารถดำเนินกิจการได้ เต็มศักยภาพทำให้การ ส่งออกในช่วงดังกล่าวต่ำกว่าระดับปกติ

การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกยังมีความเปราะบาง โดยเฉพาะสหภาพยุโรป

ตลาดเงิน ตลาดทุนและอัตราแลกเปลี่ยนยังมีความเสี่ยงที่จะผันผวน
ราคาน้ำมันยังมีแนวโน้มทรงตัวในระดับสูง
รายได้ของรัฐบาลในปีงบประมาณ 2555 ยังมีข้อจำกัดจากเศรษฐกิจที่อ่อนแอในครึ่ง
แรกของปีงบประมาณ 2555

แนวโน้มเศรษฐกิจปี 2555

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการและเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดว่า เศรษฐกิจ
ไทยในปี 2555 จะขยายตัวในช่วงร้อยละ 4.5-5.5 ปรับตัวดีขึ้นจากที่ขยายตัวร้อยละ 1.5 ในปี 2554
โดยมีแรงกระตุ้นทั้งอุปสงค์ภายในประเทศและต่างประเทศภาพรวมภาวะอุตสาหกรรมไทยปี 2554

จากเหตุการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในวงกว้าง ทั้งในด้านการ
ใช้จ่ายภายในประเทศและในด้านการผลิตซึ่งในภาคการผลิตที่สำคัญ ก็คือ ภาคอุตสาหกรรม โดยใน
ด้านการใช้จ่ายภายในประเทศมีแนวโน้มที่การบริโภคภาคเอกชนจะขยายตัวในอัตราชะลอลงจาก
การที่การใช้จ่ายใช้สอยของประชาชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาอุทกภัยมีการหยุดชะงักลง ประกอบ
กับรายได้ที่ลดลงของผู้ใช้แรงงานจากการหยุดการจ้างงานของสถานประกอบการที่ประสบภัย
รวมถึงการสูญเสียรายได้ของเกษตรกรเนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหายในวง
กว้าง ล้วนส่งผลกระทบให้การบริโภคภาคเอกชนโดยรวมชะลอตัวลงในอนาคต

สำหรับผลกระทบต่อการผลิตภาคอุตสาหกรรมคาดว่าจะชะลอตัวลงโดยเฉพาะในเขต
นิคมอุตสาหกรรมของจังหวัดอยุธยาและปทุมธานี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยาน
ยนต์ อิเล็กทรอนิกส์เครื่องใช้ไฟฟ้า และจะกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ในการผลิต
สินค้าที่เกี่ยวข้อง และจะส่งผลให้การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบโดยตรงจากการ
หยุดการผลิต โดยคาดว่าจะทำให้ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม หรือ MPI (Manufacturing Production
Index) ในไตรมาสที่ 4/2554 หดตัวร้อยละ 27.9 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ซึ่งจะส่งผลให้
ผลผลิตอุตสาหกรรมตลอดทั้งปี 2554 หดตัวติดลบร้อยละ 7-8 และจากทิศทางดังกล่าว คาดว่าจะ
ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวม หรือ จีดีพีของภาคอุตสาหกรรม (มูลค่า ณ ราคาคงที่) ตลอดทั้งปี 2554
อยู่ในช่วงหดตัวร้อยละ 0.5 หรือ ขยายตัวไม่เกินร้อยละ 1.0 แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรม
ในปี 2555

เศรษฐกิจไทยจะเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่สำคัญ คือ (1) แรงขับเคลื่อนของ
เศรษฐกิจไทย (2) ความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลกที่เพิ่มสูงขึ้น และผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

ประเด็นแรก เศรษฐกิจไทยในปี 2555 จะมีแรงขับเคลื่อนจากการเร่งการผลิตในหลาย
สาขาอุตสาหกรรม รวมถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการซ่อมแซมถนน อาคารสถานที่และที่พัก

อาศัย รวมไปถึงการสั่งซื้อเครื่องจักร อุปกรณ์ ชิ้นส่วนอะไหล่ ของโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อแทนที่เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ได้รับความเสียหาย

ประเด็นที่สอง ความไม่แน่นอนของสถานการณ์เศรษฐกิจสหรัฐฯ และกลุ่มยูโรเพิ่มขึ้นมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะเศรษฐกิจประเทศหลักอย่างสหรัฐฯ และกลุ่มยูโรอ่อนแอลงมากในช่วงที่ผ่านมา และอาจทำให้เศรษฐกิจโลกชะลอตัวลงมากกว่าที่เคยคาดไว้ กรณีของเศรษฐกิจสหรัฐฯ มีปัญหาเชิงโครงสร้าง ทำให้คาดว่าเศรษฐกิจจะขยายตัวในอัตราต่ำเป็นเวลายาวนาน ช่องทางกระตุ้นจากนโยบายการเงินการคลังมีจำกัดมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะต้องลดการใช้จ่ายภาครัฐตามแผนที่ผูกพันไว้

จากประเด็นต่างๆ ข้างต้น คาดว่าดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม ปี 2555 จะขยายตัวในช่วงร้อยละ 6.0 -7.0 ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวม หรือ จีดีพีของภาคอุตสาหกรรม (มูลค่า ณ ราคาคงที่) ปี 2555 จะขยายตัวในช่วงร้อยละ 5.0 – 6.0

2.4 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศไทย

2.4.1 สิ่งที่ต้องรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งธุรกิจในประเทศไทย

ภาพรวมของการจัดตั้งธุรกิจในประเทศไทยนั้น เช่นเดียวกับประเทศส่วนใหญ่ ประเทศไทยประกอบด้วยองค์กรธุรกิจ 3 รูปแบบ ได้แก่ กิจการเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วน และบริษัท จำกัด รูปแบบที่นักลงทุนต่างชาตินิยมมากที่สุด คือ บริษัทจำกัด

บริษัทจำกัดต้องมีผู้เริ่มก่อการอย่างน้อย 3 คน และต้องยื่นขอจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ จัดประชุมจัดตั้งบริษัท จดทะเบียนบริษัท และยื่นขอทำบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากรของบริษัท นอกจากนี้ บริษัทต้องปฏิบัติตามขั้นตอนทางบัญชีที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลรัษฎากร และพระราชบัญญัติการบัญชี บริษัทต้องทำงบการเงินปีละครั้งและยื่นต่อกรมสรรพากร และกรมทะเบียนการค้า นอกจากนี้บริษัทจะต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายจากเงินเดือนของลูกจ้างประจำทุกคนด้วย

กระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้ควบคุมดูแลพระราชบัญญัติโรงงานซึ่งควบคุมการก่อสร้างและดำเนินการของโรงงาน รวมถึงข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและการควบคุมมลภาวะ ในบางกรณี โรงงานไม่จำเป็นต้องได้รับใบอนุญาต บางกรณีต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนจะเริ่มประกอบกิจการโรงงาน และบางกรณีต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะตั้งโรงงานได้ ใบอนุญาตโรงงานมีอายุ 5 ปี และสามารถต่ออายุได้

ประเทศไทยคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา 3 ประเภท คือ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์

พระราชบัญญัติสิทธิบัตรคุ้มครองทั้งสิ่งประดิษฐ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และยา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์คุ้มครองวรรณกรรม ศิลปกรรม และนาฏกรรม โดยห้ามมิให้ทำซ้ำหรือ ตีพิมพ์งานที่มีลิขสิทธิ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ดูแลการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้า

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวกำหนดให้คนต่างด้าวทุกคนที่ทำงานในประเทศไทยต้องขอใบอนุญาตทำงานก่อนที่จะเริ่มทำงานในประเทศไทย เว้นแต่จะยื่นขอภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนซึ่งจะมีเวลา 30 วันในการยื่นขอ

ผู้มีวิชำประเภทคนอยู่ชั่วคราวสามารถยื่นขอใบอนุญาตทำงานได้ และกฎหมายอนุญาต ให้ผู้มีวิชำประเภทดังกล่าวทำงานได้ในช่วงที่รอผลการพิจารณาการขอใบอนุญาตทำงาน

การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อต่างๆ เช่น การออกใบอนุญาตอุตสาหกรรม การ จัดเก็บภาษีอากร สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า รวมถึงค่าใช้จ่ายในการทำธุรกิจในประเทศไทย ทำให้สามารถทราบถึงข้อมูลสถานะโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคของไทย เช่น ท่าอากาศยาน ท่าเรือน้ำลึก ทางหลวง และความพร้อมในด้านไฟฟ้า น้ำประปา และโทรคมนาคม

นอกจากนี้ การศึกษาข้อมูลด้านสถิติ ได้แก่ ตารางค่าสาธารณูปโภค การสื่อสาร ค่าแรง อัตราภาษี ค่าขนส่งทางอากาศ เรือ รถไฟ และถนน พื้นที่และราคาที่ดินในนิคมอุตสาหกรรม ตาราง และแผนภูมิอื่นๆแสดงค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งและดำเนินธุรกิจในกรุงเทพฯ และผลการสำรวจค่า ครองชีพของชาวต่างชาติที่ทำงานในกรุงเทพฯ ตลอดจนข้อมูลอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าบาง รายการในประเทศไทย ตารางสินค้านำเข้าและส่งออกแยกรายผลิตภัณฑ์ และตารางแสดงความ เคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยเมื่อได้ศึกษาข้อมูลต่างๆเหล่านี้ก็จะสามารถ มองเห็นภาพรวมบรรยากาศทางธุรกิจของประเทศไทยได้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการ ลงทุน (บีโอไอ), 2555 ออนไลน์)

2.4.2 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศไทย

การลงทุนจากต่างประเทศในปี 2554 พบว่า การลงทุนที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุน จาก BOI ในช่วง 9 เดือนแรก (ม.ค.-ก.ย.) ของปี 2554 มีมูลค่า 274,000 ล้านบาท โดยคาดว่าทั้งปี 2554 จะมีมูลค่าการขอรับการส่งเสริมการลงทุน 500,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากในปี 2553 ซึ่งมีมูลค่าการลงทุน 491,100 ล้านบาท เนื่องจากมีกิจการลงทุนขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาในหมวดของการเข้ามาลงทุน พบว่าในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2554 ประเภทกิจการที่ได้รับส่งเสริมการลงทุนมากที่สุดคือ หมวดบริการและสาธารณูปโภค มีเงินลงทุน 61,300 ล้านบาท รองลงมา คือ หมวดผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง มีเงินลงทุน 58,100 ล้านบาท หมวดเคมี กระดาษ และพลาสติก มีเงินลงทุน 51,500 ล้านบาท หมวดเกษตรกรรม

และผลิตผลการเกษตร มีเงินลงทุน 43,900 ล้านบาท หมวดย่อยอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า มีเงินลงทุน 30,000 ล้านบาท หมวดย่อยเครื่องใช้ไฟฟ้า มีเงินลงทุน 18,800 ล้านบาท และอุตสาหกรรมเบา มีเงินลงทุน 10,400 ล้านบาท

สำหรับแหล่งลงทุนในช่วง 10 เดือนแรกของปี 2554 พบว่านักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นมีการลงทุนมากที่สุดโดยได้รับการส่งเสริมการลงทุนทั้งสิ้น 359 โครงการ คิดเป็นมูลค่าการลงทุน 94,606 ล้านบาท รองลงมา คือ ประเทศสิงคโปร์มีการลงทุนจำนวน 51 โครงการ คิดเป็นมูลค่าการลงทุน 22,398 ล้านบาท สหรัฐอเมริกา 23 โครงการ เป็นเงินลงทุน 7,611 ล้านบาท และประเทศเกาหลีใต้มีการลงทุน 29 โครงการ เป็นเงินลงทุน 4,808 ล้านบาท ตามลำดับ โดยประเทศจีนได้มีการลงทุน 22 โครงการ เป็นเงินลงทุน 3,510 ล้านบาท และเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าประเทศจีนมีแนวโน้มการลงทุนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การลงทุนจากต่างประเทศในกิจการที่ได้รับอนุมัติส่งเสริมการลงทุน BOI จำแนกตามกลุ่มประเทศ

ประเทศ	2553		2553 (ม.ค. – ต.ค.)		2554 (ม.ค. – ต.ค.)	
	จำนวนโครงการ	การลงทุน (ล้านบาท)	จำนวนโครงการ	การลงทุน (ล้านบาท)	จำนวนโครงการ	การลงทุน (ล้านบาท)
ญี่ปุ่น	342	100,305	276	77,875	359	94,606
ไต้หวัน	39	4,428	31	3,702	27	4,470
ฮ่องกง	30	13,012	24	11,605	14	3,576
เกาหลีใต้	51	2,573	38	1,651	29	4,808
สิงคโปร์	62	19,170	51	18,457	51	22,398
มาเลเซีย	39	4,808	29	3,984	21	3,863
อินโดนีเซีย	2	360	2	360	1	2
ฟิลิปปินส์		-	-	-	1	10
จีน	28	17,312	22	11,098	22	3,510
สหรัฐอเมริกา	48	6,204	37	5,581	23	7,611
แคนาดา	4	112	3	104	5	476
ออสเตรเลีย	17	6,081	16	6,071	15	716
สหราชอาณาจักร	15	564	12	498	14	961

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

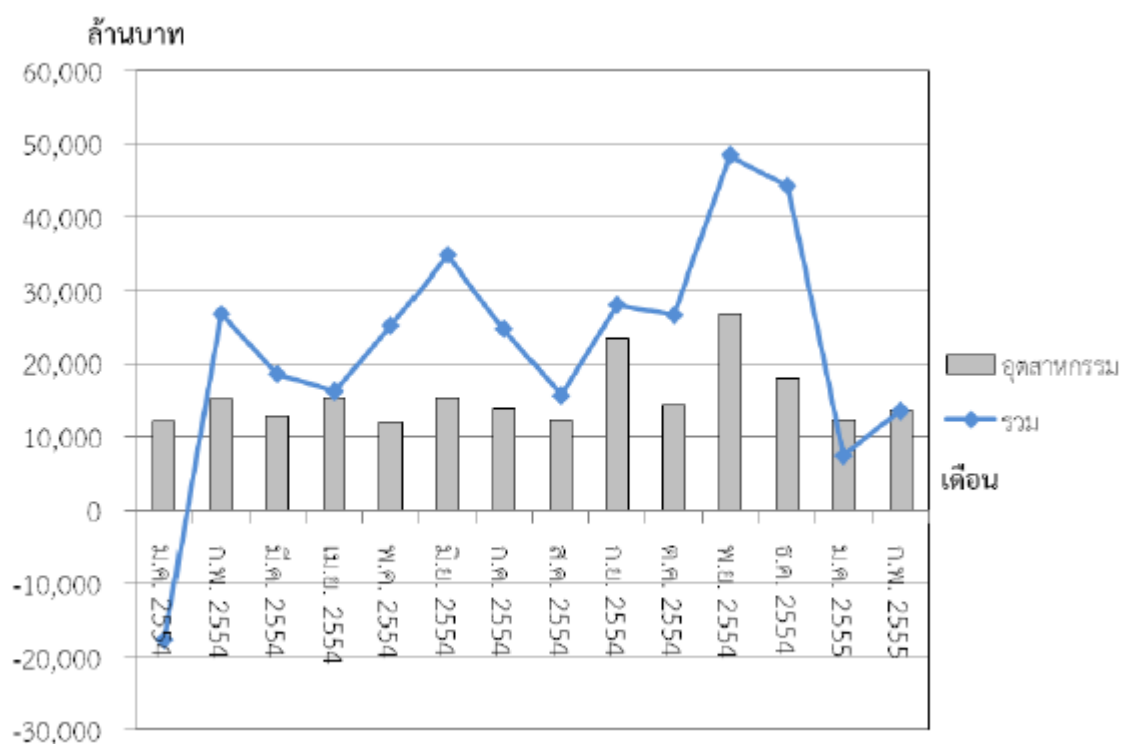
เยอรมัน	31	2,587	26	2,442	33	1,784
สวิตเซอร์แลนด์	19	8,981	14	8,617	5	591
ฝรั่งเศส	20	2,618	16	2,517	14	1,801
เบลเยียม	6	4,302	5	4,292	1	20
อิตาลี	8	1,335	6	455	3	62
เนเธอร์แลนด์	23	25,780	21	25,209	15	2,705

ที่มา : สำนักความร่วมมือการลงทุนต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

หมายเหตุ. สัดส่วนการถือหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10

สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี 2555 จากข้อมูลเบื้องต้นของธนาคารแห่งประเทศไทย การลงทุนสุทธิในเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์มีมูลค่ารวม 21,024.35 ล้านบาท ซึ่งการลงทุนโดยตรงสุทธิในเดือนมกราคม 7,417.22 ล้านบาท สำหรับเดือนกุมภาพันธ์มีมูลค่าเงินลงทุนสุทธิ 13,607.13 ล้านบาท เมื่อพิจารณาการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมตลอดทั้ง 2 เดือน ในไตรมาสที่ 1 ของปี 2555 นั้นพบว่ามูลค่าการลงทุนในเดือนมกราคมมีมูลค่าการลงทุนสุทธิ 12,454.05 ล้านบาท และในเดือนกุมภาพันธ์มีมูลค่าการลงทุนสุทธิ 13,788.31 ล้านบาท โดยการลงทุนในเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ของสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าการลงทุนลดลงร้อยละ 4.93 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน

ภาพที่ 2.1 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิของประเทศไทย

หมายเหตุ. 1. เป็นการลงทุนในภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารเท่านั้น 2. เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ = การลงทุนในเรือนหุ้นบวกกับเงินกู้ในเครือ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2555: 61)

ในช่วง 2 เดือนแรกของไตรมาสที่ 1 ของปี 2555 สาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาที่มีการลงทุนมากที่สุดเป็นเงินลงทุน 26,242.36 ล้านบาท โดยเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์มากที่สุดซึ่งมีเงินลงทุนเป็นจำนวน 6,084.96 ล้านบาท รองลงมาคือการผลิตยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วงมีการลงทุนสุทธิ 5,984.02 ล้านบาท และการผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้ามีเงินลงทุน 4,645.27 ล้านบาท

ประเทศที่เข้ามาลงทุนสุทธิในประเทศไทยมากที่สุดในเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ 2555 คือประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีเงินลงทุนสุทธิ 20,283.48 ล้านบาท รองลงมาคือประเทศลักเซมเบิร์ก และประเทศสหรัฐอเมริกาโดยมีมูลค่าเงินลงทุนสุทธิ 3,201.86 ล้านบาท และ 2,776.35 ล้านบาท ตามลำดับ

สำหรับการลงทุนที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) พบว่าในช่วงไตรมาสที่ 1 ของปี 2555 การลงทุนที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนจาก BOI มีจำนวนทั้งสิ้น 514 โครงการ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนที่มีจำนวนโครงการ 407 โครงการ โดยในไตรมาสที่ 1 นี้การลงทุนในกิจการต่างๆ มีมูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น 182,900 ล้านบาท เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนเพิ่มขึ้นร้อยละ 66.27 โดยโครงการลงทุนนั้นประกอบด้วยโครงการที่ลงทุนจากต่างประเทศ 100% จำนวน 164 โครงการ คิดเป็นเงินลงทุน 55,300 ล้านบาท เป็นโครงการร่วมทุนระหว่างไทยและต่างประเทศ 96 โครงการเป็นเงินลงทุน 84,500 ล้านบาท และโครงการที่ลงทุนจากไทย 100% จำนวน 254 โครงการ เป็นเงินลงทุน 43,100 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาตามหมวดของการเข้ามาลงทุนในไตรมาสที่ 1 ปี 2555 พบว่าประเภทกิจการที่ได้รับการอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนมากที่สุด คือ หมวดบริการและสาธารณูปโภคมีเงินลงทุน 90,000 ล้านบาท รองลงมาคือ หมวดอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้ามีเงินลงทุน 28,100 ล้านบาท และหมวดผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่งมีเงินลงทุน 18,200 ล้านบาท ตามลำดับ

สำหรับแหล่งทุนในไตรมาสที่ 1 ของปี 2555 พบว่านักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นยังคงมีมูลค่าการลงทุนมากที่สุด โดยได้รับการส่งเสริมการลงทุนทั้งสิ้น 131 โครงการ คิดเป็นมูลค่าการลงทุน 47,504 ล้านบาท รองลงมาคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีจำนวน 9 โครงการ มีเงินลงทุน 6,175 ล้านบาท ประเทศเนเธอร์แลนด์ได้รับการอนุมัติลงทุนจำนวน 8 โครงการ เป็นเงินลงทุน 5,420 ล้านบาท และฮ่องกง 6 โครงการ โดยคิดเป็นเงินลงทุน 2,803 ล้านบาท

2.5 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

2.5.1 การผลิต

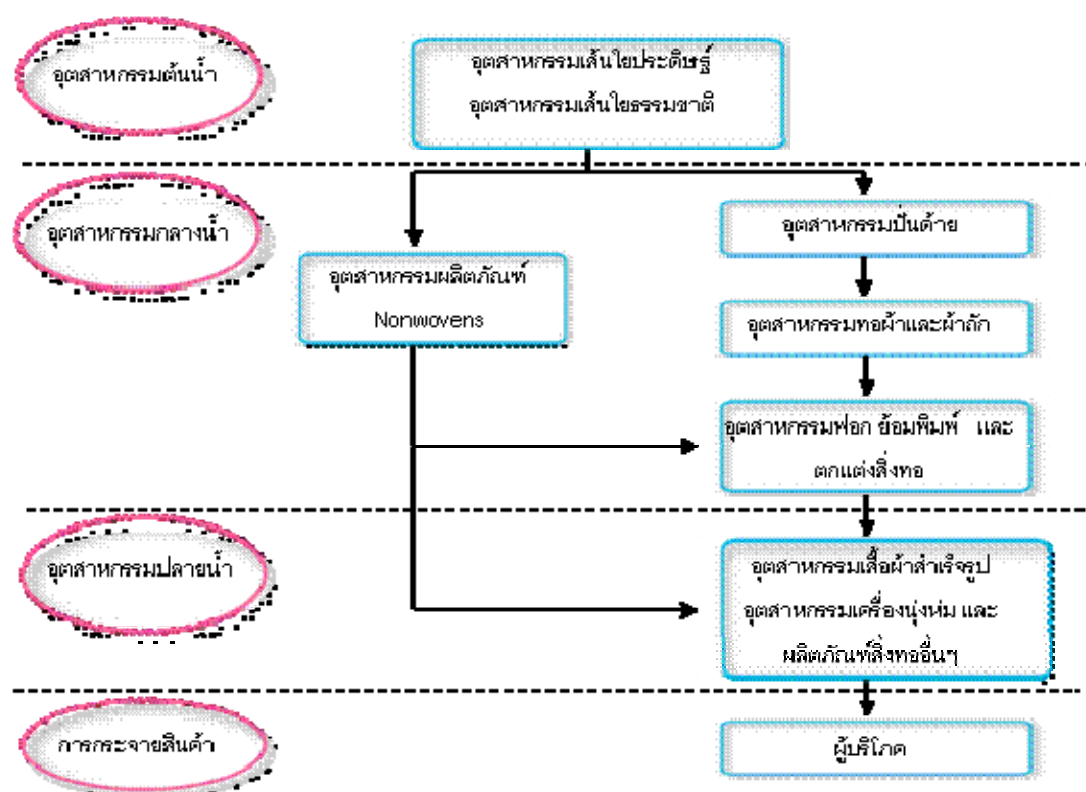
อุตสาหกรรมสิ่งทอไทย มีโครงสร้างที่สามารถแบ่งตามขั้นตอนการผลิตออกได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

2.5.1.1 อุตสาหกรรมสิ่งทอต้นน้ำ หรืออุตสาหกรรมขั้นต้น (Upstream) เป็นอุตสาหกรรมเริ่มแรกของโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอ ได้แก่ การเส้นใย (เส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์) และอุตสาหกรรมปั่นด้าย มีลักษณะที่เน้นการใช้ทุนและเทคโนโลยี (Capital Intensive)

2.5.1.2 อุตสาหกรรมสิ่งทอกลางน้ำ หรืออุตสาหกรรมขั้นกลาง (Middlestream) อาศัยวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมขั้นต้นมาทำการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ การทอผ้า ถักผ้า ฟอก ย้อม

พิมพ์และแต่งสำเร็จ ในการผลิตขั้นนี้สามารถเลือกเทคโนโลยีระดับสูง หรือเน้นการใช้แรงงาน (Capital or Labor Intensive)

2.5.1.3 อุตสาหกรรมสิ่งทอปลายน้ำ หรืออุตสาหกรรมขั้นปลาย (Downstream) เป็น ขบวนการผลิตขั้นสุดท้ายของอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นการผลิตเครื่องนุ่งห่ม จำพวกเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศมากที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มและเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีสัดส่วนจำนวนโรงงานสูงถึงร้อยละ 58.2 เนื่องจาก ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตโดยใช้แรงงานเป็นหลัก (Labor Intensive) ใช้เงินลงทุน น้อย ซึ่งในระยะที่ผ่านมาไทยได้เปรียบในด้านค่าจ้างแรงงานต่ำ แต่ปัจจุบันไทยได้สูญเสียความ ได้เปรียบนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ อาทิ จีน อินโดนีเซีย อินเดีย และเวียดนาม

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเชิงลึก (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2555)

2.5.2 ประเภทอุตสาหกรรม

เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนการผลิตข้างต้นแล้ว อาจจำแนกกิจกรรมในอุตสาหกรรมสิ่งทอของ ไทยออกเป็นอุตสาหกรรมย่อย 5 อุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมเส้นใย อุตสาหกรรมปั่นด้าย

อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ และอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม (อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย, 2555)

2.5.2.1 อุตสาหกรรมเส้นใย

อุตสาหกรรมเส้นใยเป็นอุตสาหกรรมขั้นต้นในอุตสาหกรรมสิ่งทอ การผลิตจะใช้วัตถุดิบหลัก 2 ชนิด คือ ไชธรรมชาติ และใยสังเคราะห์

เส้นใยธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะเป็นใยฝ้าย และกึ่งมีลินิน ขนสัตว์ ฯลฯ อุตสาหกรรมเส้นใยฝ้ายโรงงานหีบฝ้ายส่วนใหญ่ใช้เครื่องหีบแบบลูกกลิ้ง ซึ่งเป็นเทคโนโลยีต่ำและไม่สลับซับซ้อน วัตถุดิบ เช่น ฝ้าย ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ โดยนำเข้าจาก สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต ใยฝ้ายมีส่วนการผลิตในประเทศร้อยละ 4.8 (รวมการผลิตเส้นด้าย)

เส้นใยสังเคราะห์ ไทยมีการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ 4 ประเภทหลักคือ โพลีเอสเตอร์ ไนลอน อะคริลิกและเรยอน โดยที่เส้นใยโพลีเอสเตอร์เป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และมีกำลังการผลิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.2 ของกำลังการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ทั้งหมด รัฐบาลเริ่มให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมนี้ตั้งแต่ปี 2512 เพื่อทดแทนการนำเข้าเส้นใยสังเคราะห์และทดแทนเส้นใยธรรมชาติ วัตถุดิบต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตเส้นใยสังเคราะห์นั้น ในช่วงแรกต้องนำเข้าทั้งหมด แต่หลังจากไทยมีอุตสาหกรรมปิโตรเคมีแล้ว ก็ได้ใช้วัตถุดิบที่ผลิตขึ้นเอง ปัจจุบันมีผู้ประกอบการผลิตเส้นใยโพลีเอสเตอร์ในไทยทั้งสิ้น 10 ราย

การผลิตเส้นใยสังเคราะห์ผลิตเพื่อทดแทนเส้นใยธรรมชาติ ซึ่งคุณสมบัติของเส้นใยสังเคราะห์ดีกว่าเส้นใยธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านความทนทาน และความยืดหยุ่น อีกทั้งยังสามารถดัดแปลงให้มีคุณสมบัติอื่นๆ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในการบริโภคเครื่องนุ่งห่มได้อีกด้วย อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ในประเทศไทยที่ผลิตได้จะเป็นประเภทโพลีเอสเตอร์ ส่วนเส้นใยเซลลูโลสจัดเป็นเส้นใยกึ่งสังเคราะห์ คือ เรยอน อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์จัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนสูง (Capital Intensive) ดังนั้น ลักษณะของบริษัทส่วนใหญ่จึงเป็นบริษัทร่วมทุนกับชาวต่างชาติ เช่น ญี่ปุ่น และไต้หวัน

ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ ได้แก่ Pure Terephthalic Acid (PTA), Dimethyl Terephthalate (DMT) และ Ethylene Glycol (EG) ใช้ในการผลิตเส้นใยโพลีเอสเตอร์ คาโพลแลคตัม (Caprolactam) ใช้ในการผลิตเส้นใยไนลอน Acrylonitrile ใช้ในการผลิตเส้นใยอะคริลิก Wood Cellulose ใช้ในการผลิตเส้นใยเรยอน อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนสูง (Capital Intensive) ส่วนใหญ่เป็นบริษัทร่วมทุนกับต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และใช้แรงงานน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ

ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ นอกจากนี้ วัตถุดิบที่ใช้บางประเภทต้องนำเข้า เช่น EG, DMT, Wood Cellulose และ Acrylonitrile ในขณะที่วัตถุดิบบางส่วน ประเทศไทยสามารถผลิตได้เอง เช่น PTA, Caprolactam โดยเริ่มผลิตได้ตั้งแต่ปลายปี 2538 เป็นต้นมา ทำให้สามารถลดการพึ่งพิงการนำเข้าไปได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปริมาณการผลิตในประเทศไม่เพียงพอความต้องการ ทำให้ไทยก็ยังจำเป็นต้องนำเข้าสารเคมีตั้งต้นเพื่อใช้ในการผลิตวัตถุดิบในประเทศในปริมาณที่สูง เช่น กรดเทรฟทาลิกบริสุทธิ์ (Terephthalic Acid: TPA) และเอทิลีนไกลคอล (Ethylene Glycol: EG) ใช้สำหรับผลิตเส้นใยโพลีเอสเตอร์ และอะครีโลไนไตรล์ (Acrylonitrile) ใช้สำหรับผลิตเส้นใยอะคริลิก เป็นต้น ทั้งนี้ ปริมาณการผลิตเส้นใยสังเคราะห์มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเส้นด้ายใยยาว (filament yarn) จึงทำให้ลดการนำเข้าไปได้ค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการผลิตเส้นใยสังเคราะห์จะสามารถพัฒนาคุณภาพได้ก็โดยการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งจำเป็นต้องใช้เงินทุนสูง แต่หากอุตสาหกรรมขั้นต้นที่ได้มีคุณภาพดีก็จะทำให้อุตสาหกรรมต่อเนื่องสามารถพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้ดีเช่นกัน

ในด้านการส่งออก ส่วนมากแล้วประเทศไทยจะผลิตเส้นใยสังเคราะห์ส่งออกเป็นจำนวนน้อยมาก เพราะยังมีปัญหาเรื่องอัตราภาษีนำเข้า และโดยมากแล้วจะส่งออกไปยังตลาดล่าง ได้แก่ กลุ่มประเทศอาเซียน ซาอุดีอาระเบีย โปแลนด์ ส่วนในด้านการนำเข้า อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์มีแนวโน้มที่จะนำเข้าเส้นใยราคาถูกจากประเทศเกาหลี และไต้หวัน ที่มีความได้เปรียบด้านการประหยัดจากขนาดการผลิต

กล่าวโดยสรุป อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง แต่ใช้แรงงานน้อย เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทอประเภทอื่น การพัฒนาการผลิตใหม่ๆ ในอุตสาหกรรมประเภทนี้ เกิดขึ้นจากการวิจัยค้นคว้าของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ ซึ่งประเทศไทยยังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือคุ้มค่า เพราะประเทศไทยยังขาดเงินทุน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการวิจัยผลิตภัณฑ์เส้นใยสังเคราะห์ใหม่ๆ ดังนั้นประเทศไทยจึงควรเน้นทางด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ รวมทั้งการผลิตวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเส้นใย ที่ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิตขึ้นเองได้

2.5.2.2 อุตสาหกรรมปั่นด้าย

อุตสาหกรรมปั่นด้ายเป็นอุตสาหกรรมขั้นต้น เป็นการนำเส้นใยมาปั่นเป็นเส้นด้าย ส่วนใหญ่จะเป็นด้านผสมระหว่างใยฝ้ายและใยสังเคราะห์ ตามความต้องการของตลาด ความต้องการด้ายฝ้ายยังมีอยู่ค่อนข้างมาก แต่เนื่องจากปัญหาปริมาณการผลิตด้ายฝ้ายขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ และไม่สามารถควบคุมได้ การผลิตด้ายใยสังเคราะห์จึงพัฒนาทั้งปริมาณและคุณภาพขึ้นมาแทน ปัจจุบันสภาพเครื่องปั่นด้ายที่ใช้เป็นเครื่องจักรที่เก่าและล้าสมัย ทำให้ประสิทธิภาพการผลิต

ค่อนข้างต่ำ และขนาดเส้นด้ายโดยเฉลี่ยที่ประเทศไทยสามารถผลิตได้อยู่ในช่วงเบอร์ 40-50 โดยเส้นด้ายที่มีขนาดเล็ก เช่น เบอร์ 80 ยังต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ใช้วัตถุดิบในประเทศร้อยละ 80 คือเส้นใยสังเคราะห์ เส้นใยฝ้าย นอกนั้นร้อยละ 20 เป็นการนำเข้าเส้นใยคุณภาพสูงจากต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน สหรัฐอเมริกา เนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถผลิตเส้นใยคุณภาพดีได้เท่าที่ควร

เทคโนโลยีที่นิยมใช้ในการปั่นด้ายมี 2 ระบบ ระบบแรก คือ การปั่นด้ายระบบวงแหวน (Ring-Spinning) ซึ่งเป็นเครื่องจักรที่ทันสมัยที่สุดซึ่งไทยมีประมาณ 4 ล้านแกน แต่เป็นเครื่องจักรล้าสมัยถึงร้อยละ 70 ทำให้ด้ายที่ผลิตมีคุณภาพต่ำ และมีการสูญเสียวัตถุดิบในการผลิตสูง ระบบนี้จะมีข้อดีคือมีความคล่องตัวสูงในการเปลี่ยนขนาดของเส้นด้ายที่จะทำการผลิต และระบบที่สอง คือ ระบบปลายเปิด (open-end Spinning) เป็นระบบที่ปั่นด้ายด้วยความเร็วรอบสูงกว่าระบบวงแหวน แต่มีข้อจำกัดคือ เหมาะสำหรับการปั่นด้ายขนาดใหญ่ เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงและมีความเหนียวของเส้นด้ายต่ำกว่าแบบวงแหวน ขณะเดียวกันเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ จีน อินเดียเซีย ญี่ปุ่น ปากีสถาน ไต้หวัน ซึ่งไม่มีปัญหาเรื่องภยานำเข้าวัตถุดิบมากอย่างไทย ทำให้ไทยเสียเปรียบการแข่งขันกับต่างประเทศ และประเทศเหล่านี้มีเครื่องจักรที่ใหม่และทันสมัยกว่ามากในการผลิต

2.5.2.3 อุตสาหกรรมทอผ้า

อุตสาหกรรมทอผ้าเป็นอุตสาหกรรมขั้นกลาง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมนี้ได้แก่ ผ้าทอ และผ้าถัก ซึ่งในส่วนของผ้าทอสามารถแยกออกเป็น 2 ชนิดตามวัตถุดิบที่ใช้ คือ ผ้าทอจากฝ้าย และผ้าทอจากใยสังเคราะห์ ผ้าทอจากใยสังเคราะห์มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผ้าทอฝ้าย และในบางกรณียังมีคุณสมบัติดีกว่าเช่น มีความยืดหยุ่น ทนทานกว่า น้ำหนักเบากว่า และที่สำคัญคือมีราคาถูกกว่าผ้าทอฝ้าย ดังนั้นจึงใช้ในการทอผ้ามากกว่า ส่วนใหญ่ผ้าที่ผลิตได้จะเป็นผ้าทอ ที่เหลือจะจำหน่ายในรูปของผ้าผืน อุตสาหกรรมทอผ้า ถักผ้า ฟอก ย้อม พิมพ์และตกแต่งสำเร็จ จึงเป็นอุตสาหกรรมผลิตผ้าผืนเพื่อป้อนตลาด

อุตสาหกรรมผ้าผืน แม้ว่าจะมีการใช้เครื่องจักรค่อนข้างมาก ทันสมัยและราคาแพง แต่โดยทั่วไปก็ยังจัดว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้น้ำมันการใช้แรงงาน (Labor Intensive) แต่จำนวนแรงงานที่ใช้ในอุตสาหกรรมนี้ยังคงน้อยกว่าจำนวนแรงงานที่ใช้ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการพึ่งพาแรงงานมากที่สุดในอุตสาหกรรมสิ่งทอ วัตถุดิบหลักในการผลิตคือเส้นด้าย ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 35 ของต้นทุนการผลิตโดยรวม เส้นด้ายที่ใช้ในอุตสาหกรรมนี้มีสัดส่วนของการใช้เส้นด้ายที่ผลิตในประเทศต่อเส้นด้ายนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 50 : 50 เส้นด้ายที่นำเข้าเป็นเส้นด้ายคุณภาพดีที่อุตสาหกรรมปั่นด้ายในไทยไม่สามารถผลิตได้ แหล่งนำเข้าหลักของ

ไทยได้แก่ ใต้หวัน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และเกาหลี เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมผ้าฝ้ายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ เครื่องถักผ้าและเครื่องทอผ้า ในส่วนของเครื่องถักผ้านั้น ผู้ประกอบการได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมการทอและการถัก ขึ้นอยู่กับการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย

เทคโนโลยีที่ใช้ในการทอผ้ามี 2 ประเภท คือ เครื่องทอผ้าแบบใช้กระสวย (Shuttle Loom) เป็นเครื่องทอผ้าแบบเก่า มีความเร็ว 200 รอบต่อนาที ไปสู่การใช้เครื่องจักรแบบไร้กระสวย (Shuttleless Loom) เป็นเครื่องทอผ้าที่พัฒนาขึ้นใหม่ มีประสิทธิภาพการผลิตสูง ให้ความเร็วรอบในการทอเพิ่มขึ้นถึง 2-3 เท่า (ประมาณ 650 รอบต่อนาที) และสามารถทอผ้าได้หนากว้างกว่าเดิม คุณภาพผลผลิตดีกว่า แต่สภาพปัจจุบันเครื่องทอในประเทศส่วนใหญ่ยังเป็นแบบใช้กระสวย (ร้อยละ 80) และผู้ประกอบการที่ใช้เครื่องจักรแบบไร้กระสวยมีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผ้าฝ้าย ดังนั้น โรงงานถักผ้าในปัจจุบันจึงไม่มีปัญหาในเรื่องของเทคโนโลยีและเครื่องจักร แต่ในส่วนของโรงงานทอผ้านั้น เนื่องจากเครื่องทอผ้ากว่าร้อยละ 90 ที่โรงงานทอผ้าใช้กันอยู่ในปัจจุบันเป็นเครื่องทอผ้าชนิดมีกระสวยซึ่งมีอายุการใช้งานมากกว่า 20 ปี เครื่องทอผ้าชนิดนี้มีเทคโนโลยีที่ล้าสมัย ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ ผ้าฝ้ายที่ได้มีคุณภาพต่ำ และเป็นเครื่องจักรที่ต้องพึ่งพาแรงงานในการคุมเครื่องเป็นจำนวนมาก เพราะเครื่องจักรชนิดนี้ต้องใช้คนงานในการเปลี่ยนหลอดด้ายและใส่กระสวย ดังนั้น ในกรณีที่ค่าจ้างแรงงานมีการปรับตัวสูงขึ้นผู้ประกอบการจะมีต้นทุนการผลิตในส่วนของค่าจ้างแรงงานสูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ประกอบการต้องพึ่งพาการนำเข้าเส้นด้ายจากต่างประเทศนั้น ส่งผลให้ผ้าฝ้ายมีต้นทุนการผลิตที่สูง

2.5.2.4 อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ

อุตสาหกรรมนี้เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าฝ้าย แม้ว่าจะเป็นจุดอ่อนที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทย แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง เนื่องจากการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้จะต้องใช้เงินทุนค่อนข้างมาก ทั้งนี้ภาครัฐได้มีแนวนโยบายที่จะจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมฟอกย้อมฯ ขึ้น เพื่อประโยชน์ในการควบคุมมลภาวะและช่วยลดต้นทุนการดำเนินการให้ผู้ประกอบการ เพราะหากจะปฏิบัติตามมาตรฐานน้ำทิ้ง กำจัดสารพิษและสีที่หลงเหลืออยู่ให้ลดลงถึงขั้นที่ยอมรับได้ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ปัจจุบันผู้ประกอบการก็ยังมีอยู่น้อยไม่ถึง 500 ราย มีการจ้างแรงงานต่ำ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงได้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอได้ ผู้ประกอบการในประเทศยังขาดเทคนิคการทำผ้าให้มีสัมผัสที่น่าสวมใส่ และการทำผ้าให้มีความนุ่ม สาเหตุส่วนหนึ่งจากเครื่องจักรที่ใช้มีความล้าสมัย และสารเคมีที่ใช้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

สารเคมีที่ผลิตในประเทศยังไม่ได้คุณภาพที่ดีพอ ในขณะที่ประเทศอิตาลีซึ่งเป็นผู้นำในด้านการพิมพ์ ฟอก ย้อมของโลก สามารถผลิตเสื้อผ้าให้ตรงตามรสนิยมของตลาดได้ ดังนั้น การพัฒนาผ้าผืนจำเป็นต้องพัฒนาทั้งระบบเพื่อให้ได้ผ้าผืนคุณภาพดีและเป็นผลต่อเนื่องไปสู่การพัฒนาเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้ วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมนี้คือ สีและสารเคมี (ร้อยละ 48 ของต้นทุนการผลิตรวม) ต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศในจำนวนที่สูง

เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ เทคโนโลยีการผลิตแบบต่อเนื่อง (Continuous Process) และการผลิตแบบไม่ต่อเนื่อง (Batch Process) ในส่วนของเทคโนโลยีการผลิตแบบต่อเนื่องมีใช้เฉพาะในโรงงานขนาดใหญ่ที่มีการผลิตครบวงจร คือ มีตั้งแต่การปั่นด้ายจนถึงการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งมีเพียงร้อยละ 10 ของจำนวนโรงงานทั้งหมด เกิดจากการลงทุนของชาวต่างชาติหรือที่มีการร่วมทุนกับต่างชาติ เทคโนโลยีแบบต่อเนื่องเหมาะสำหรับการผลิตในปริมาณมาก พึ่งพาแรงงานน้อย ต้นทุนการผลิตต่ำ ได้ผ้าที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ ในปัจจุบันโรงงานประเภทนี้มีน้อยและกำลังประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพก็เป็นต้นทุนอีกอย่างหนึ่งที่สูงทั้งยังต้องตรงตามมาตรฐานของ ISO 14000 เพื่อรักษาสีสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีการผลิตแบบไม่ต่อเนื่อง มีใช้ในโรงงานขนาดกลางและเล็ก คิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมนี้ บางโรงงานอาจมีกระบวนการผลิตที่ครบวงจร ต่างกับโรงงานขนาดใหญ่ในส่วนของกำลังการผลิตเท่านั้น การผลิตแบบไม่ต่อเนื่องนี้ที่อาจมีเฉพาะบางกระบวนการ นอกนั้นจะเป็นโรงงานขนาดเล็กที่รับจ้างฟอก ย้อม พิมพ์ หรือแต่งสำเร็จเท่านั้น เทคโนโลยีนี้ต้องพึ่งพาบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ด้านเคมีสิ่งทอ (Labor Intensive) เนื่องจากการใช้สีและสารเคมีจะขึ้นอยู่กับเส้นใยที่ใช้ในการผลิตผ้าชนิดนั้นๆ ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ซึ่งมีปัญหามากกับเครื่องจักรที่มีอายุการใช้งานนานและต้นทุนบุคลากรที่มีสูงทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตของโรงงานขนาดเล็กมีต่ำ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาระบบการผลิตได้

2.5.2.5 อุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป

อุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมขั้นปลายที่เน้นการใช้แรงงาน (Labor Intensive) ไม่จำเป็นต้องลงทุนสูงและใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่ซับซ้อนมากนัก สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้ค่อนข้างสูง แต่การผลิตขึ้นอยู่กับกรอบแบบ คุณภาพวัตถุดิบ และคุณภาพแรงงาน ที่ผ่านมาประเทศไทยได้อาศัยความได้เปรียบด้านค่าจ้างแรงงาน โดยผลิตตามคำสั่งซื้อจากต่างประเทศและส่งออกในชื่อของสินค้าต่างประเทศ แต่ผลของค่าแรงที่สูงขึ้นทำให้ผู้ว่าจ้างในต่างประเทศย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่า เช่น จีนและเวียดนาม ดังนั้นไทยจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งให้มีการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างสินค้าที่เป็นตรา

สินค้า (brand name) ของไทยเอง และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้มีความรวดเร็ว และแม่นยำมากขึ้น เช่น การใช้ CAD (Computer Aided Design) และ CAM (Computer Aided Manufacturing) เพื่อช่วยในการเตรียมงานและลดการสูญเสียปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ ทำให้การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

2.5.3 สถานการณ์การส่งออกอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศไทย

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าของไทยได้เริ่มพัฒนามาตั้งแต่หลังยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ส่งผลให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากในอดีตเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศในอันดับต้นๆ แต่ด้วยปัจจุบันสถานการณ์การแข่งขันในตลาดเสื้อผ้าเริ่มรุนแรงขึ้น จากผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) และการส่งออกที่ปราศจากโควต้าตามข้อตกลงร่วม (Agreement on Textile and Clothing : ATC) นอกจากนี้ยังมีปัญหาอันเกิดจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิก WTO ของประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตเสื้อผ้าระดับล่างสูง ส่งผลให้เสื้อผ้าราคาถูกจากประเทศจีนเข้ามาแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดภายในประเทศของไทย ที่มีส่วนแบ่งที่ค่อนข้างแน่นอนและคงที่มายาวนาน โดยในปี 2552 ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดในตลาดโลกร้อยละ 1.56 จัดอยู่ในลำดับที่ 11 ของการส่งออกสิ่งทอในตลาดโลก

ตารางที่ 2.3 มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในต่างประเทศ

ประเทศ	มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)			
	รายปี			ม.ค. – เม.ย.
	2552	2553	2554	2555
อาเซียน	1,021.5	1,375.3	1,563.1	509.0
สหภาพยุโรป	1,226.0	1,389.1	1,415.7	346.5
สหรัฐอเมริกา	1,454.2	1,557.3	1,433.2	388.1
จีน	271.9	391.0	461.2	122.8
ญี่ปุ่น	453.5	536.5	731.8	227.1
อื่นๆ	5,120.0	5,785.3	5,816.1	1,572.2
โลก	6,522.18	7,770.5	8,356.32	2,370.54

ที่มา : รายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ประจำเดือนมิถุนายน 2555

(ศูนย์ข้อมูลสิ่งทอ, สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2555, น. 2)

จากตารางที่ 2.3 พบว่า มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยตลาดหลักที่สำคัญ คือ กลุ่มประเทศอาเซียน มีส่วนแบ่งอยู่ที่ร้อยละ 27.47 รองลงมา คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ร้อยละ 16.37 และกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป มีส่วนแบ่งตลาดอยู่ที่ร้อยละ 14.62 ตามลำดับ

สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญของไทยและถือว่าเป็นข้อได้เปรียบ คือ ไทยเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมที่ครบวงจร ตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ จนถึงปลายน้ำมากกว่าประเทศอื่นๆ ในครั้งนี้ ผู้เขียนจะขอก้าวถึงภาพรวมของอุตสาหกรรมประเภทนี้ในเบื้องต้นก่อน ซึ่งหากเราพิจารณาจากสถานการณ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย จะพบว่ามูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมนี้ ในปี 2554 มีมูลค่าการส่งออกทั้งหมด 8,356 ล้านเหรียญสหรัฐ มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกรวมเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2552 ร้อยละ 21.95 โดยมูลค่าส่งออกที่เพิ่มขึ้น เกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. เกิดจากการรวมกลุ่มภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียนและการรวมกลุ่มการค้าอื่นๆ ที่มีความต้องการนำเข้าเส้นใย เส้นด้าย และผ้าผืน อันเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตเครื่องนุ่งห่มในกลุ่ม

อาเซียน คือ เวียดนาม ลาว กัมพูชา และพม่า ทำให้การส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยในอาเซียนขยายตัวเพิ่มขึ้น

2. ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย ได้มีการย้ายฐานการผลิตไปอยู่ในประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่า เช่น ลาว เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการลดต้นทุนการผลิต

ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย คือ การแข็งค่าของค่าเงินบาท และราคาวัตถุดิบ ได้แก่ เส้นใยฝ้ายและใยสังเคราะห์ที่ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งเกิดจากภัยธรรมชาติ ทำให้พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตฝ้ายลดลง ประกอบกับความต้องการบริโภคเส้นใยที่เพิ่มขึ้น รวมไปถึงการลงทุนเพื่อเก็งกำไรของนักลงทุนในตลาด Communities และปัญหาแรงงานขาดแคลนของอุตสาหกรรม

เมื่อมองถึงประโยชน์ที่จะได้จากการเปิดการค้าเสรีระดับภูมิภาคหรือพหุภาคีของอาเซียน ก็จะนำไปสู่การลงทุนข้ามชาติ ทั้งการที่มีต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยหรือประเทศเพื่อนบ้าน หรือการที่ผู้ประกอบการไทยจะเข้าไปลงทุนในประเทศที่มีต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าในประเทศ เพื่อสร้างความได้เปรียบเทียบกับเรื่องของต้นทุนแรงงาน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องนุ่งห่ม

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมสิ่งทอยังคงเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่สร้างรายได้และเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของประเทศ สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย ทักษะที่เกิดจากการรับจ้างผลิตที่ผ่านมา ได้ส่งผลดีต่อแรงงานไทยให้มีทักษะด้านฝีมือแรงงานสูง ดังนั้น หากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าจะมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพเสื้อผ้าไปยังตลาดระดับกลางและระดับบน ซึ่งมีคู่แข่งน้อยกว่า นอกจากเป็นการพัฒนาคุณภาพแล้ว ยังอาจเป็นการเพิ่มโอกาสการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าแฟชั่นเพื่อการส่งออกได้อีกทางหนึ่งด้วย

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ กล่าวถึง การขึ้นค่าแรงพื้นฐาน นโยบายกำหนดค่าแรงงานขั้นต่ำ 300 บาทต่อวัน ที่เริ่มนำร่องในวันที่ 1 เมษายน 2555 รวมทั้งการปรับเงินเดือนปริญญาตรี 15,000 บาท ในเดือนมีนาคม 2555 จะเป็นตัวเร่งผลักดันให้อุตสาหกรรมสิ่งทอย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น รายชื่อบริษัทที่ออกไปลงทุน เช่น ลิเบอร์ตี้กรุ๊ป ทองไทยกรุ๊ป สงเส็งกรุ๊ป ไนซ์กรุ๊ป ไฮเทคกรุ๊ป เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2555, น. 4 - 7)

ข้อมูลสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พบว่า ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น เช่น อุตสาหกรรมรองเท้า สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจำนวนกว่า 60 บริษัท ได้ย้ายฐานการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากมีค่าแรงต่ำกว่าไทย 4-8 เท่า (ไทย มีค่าแรงเฉลี่ยเดือนละ

290 เหรียญสหรัฐ พม่า 33.4 เหรียญสหรัฐ กัมพูชา 66 เหรียญสหรัฐ เวียดนาม 55-60 เหรียญสหรัฐ ลาว 81 เหรียญสหรัฐ)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้วิเคราะห์ผลกระทบจากวิกฤตอุทกภัยในปี 2554 สรุปได้ว่า มีจำนวนโรงงานสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับผลกระทบประมาณร้อยละ 50 ของโรงงานทั้งหมด โดยส่วนใหญ่อยู่ในเขต กทม. และปริมณฑล ทำให้เครื่องจักรได้รับความเสียหายและขาดแคลน วัตถุดิบในอุตสาหกรรมผลิตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบในลักษณะลูกโซ่ เนื่องจากผู้ประกอบการในพื้นที่ประสบอุทกภัยไม่สามารถเดินเครื่องการผลิตได้ จนต้องปิดโรงงาน ทำให้ปริมาณการผลิตของอุตสาหกรรมลดลงและไม่สามารถส่งสินค้าได้ทันตามกำหนดเวลา

ปัญหาเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นตลาดส่งออกหลักของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ในปี 2554 ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมฯ เป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศผู้นำเข้าได้ชะลอคำสั่งซื้อสินค้า และหันไปซื้อสินค้าจากคู่แข่งที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า เช่น เวียดนาม และอินโดนีเซีย จึงเป็นสัญญาณที่บ่งชี้ว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยได้เสียโอกาสทางการตลาดและมีขีดความสามารถทางการแข่งขันที่ต่ำลงในตลาดโลก

การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 เป็นทั้งโอกาสและความท้าทายในเวลาเดียวกัน ขณะที่ไทยอาจต้องเผชิญกับการแข่งขันมากขึ้นจากการเคลื่อนย้ายเสรีสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงาน อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มก็จะได้รับอานิสงส์จากการขยายตัวของตลาดส่งออกสินค้าที่มีตลาดภายในใหญ่ขึ้นจาก 60 ล้านคน เป็น 600 ล้านคน อีกทั้งจะมีต้นทุนการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางจากประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นปัจจัยการผลิตสำหรับอุตสาหกรรมฯ มีราคาต่ำลง

สำหรับโอกาสและหนทางรอดในปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย อาจต้องแข่งขันกับคู่แข่งในอาเซียน เช่น อินโดนีเซียมีจุดเด่นเรื่องคุณภาพในการตัดเย็บ เวียดนามและกัมพูชา ซึ่งมีแรงงานที่ถูก แต่สินค้าไทยยังคงมีความได้เปรียบในด้านคุณภาพ ฝีมือการตัดเย็บและการดีไซน์ จึงควรเร่งพัฒนาและแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในเบื้องต้น ดังนี้

1. สร้างบุคลากรที่มีความรู้ในด้านสิ่งทอ รวมถึงพัฒนาทักษะแรงงานที่มีฝีมือ ซึ่งขาดแคลนในปัจจุบัน
2. พัฒนาห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และสร้างห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ของอุตสาหกรรมให้สามารถรองรับความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเข้าสู่การแข่งขันได้อย่างแท้จริง
3. สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การวิจัย/พัฒนา และงบประมาณ โดยกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบและสนับสนุนอย่างจริงจัง

4. พัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการ และการลดต้นทุนของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะ SMEs

5. พัฒนาตัวสินค้าให้มีความหลากหลายตามมาตรฐานสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในระดับต่างๆ โดยเปลี่ยนจากการรับจ้างการผลิต เป็นการออกแบบและสร้างแบรนด์ของตนเอง

6. เพิ่มมาตรการต่างๆ เช่น การสร้างแรงจูงใจทางภาษี (Tax Incentives) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (Infrastructure) การเสริมสร้างทักษะแรงงาน (Skill Development) การพัฒนาด้านระเบียบ/ กฎเกณฑ์การลงทุน (Regulatory Environment) และการจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมการลงทุน (Promotion Agency Establishment) เป็นต้น

2.6 นโยบายและมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย นโยบายภาครัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย มีความเชื่อมโยงกับพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างเด่นชัด โดยในปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้กำหนดให้การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเป็นวาระแห่งชาติ และได้กำหนดให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมแฟชั่นของไทย โดยมีอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่จะผลักดันภายใต้ โครงการกรุงเทพมหานครแฟชั่น (Bangkok Fashion City: BFC) ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีประวัติความเป็นมาที่เชื่อมโยงกับช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างเด่นชัด วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมของไทยได้รับผลกระทบทั้งจากการใช้นโยบายของรัฐบาลภายในประเทศและจากภายนอกที่สำคัญ โดยจากการที่การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของข้อตกลงการค้าสิ่งทอระหว่างประเทศหรือ MFA ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ.1974 โดยข้อตกลง MFA ถือได้ว่าเป็นข้อตกลงที่เป็นมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศพัฒนาแล้วเนื่องจากในทางปฏิบัติได้มีการออกกฎระเบียบโดยการกำหนดโควตาการนำเข้า โดยให้ประเทศผู้ส่งออกจำกัดปริมาณการส่งออกของตนเองโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraints :VER) และประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกภาคีเมื่อปี ค.ศ.1976 เมื่อถูกกำหนดโควตาการส่งออกก็ส่งผลให้ประเทศไทยเกิดข้อจำกัดและไม่สามารถขยายการส่งออกในข้อตกลงที่ประเทศไทยมีข้อตกลงการค้าสิ่งทอทวิภาคีกับประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ 18 ประเทศได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป (15 ประเทศ) แคนาดาและนอร์เวย์ได้เช่นกัน จนกระทั่งเมื่อการเจรจาการค้าของแกตต์รอบอุรุกวัย (Uruguay Round) สำเร็จลงเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ปี ค.ศ.1993และเริ่มมี

การจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) โดยผลของการเจรจาได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Agreement on Textiles and Clothing: ATC) เพื่อให้การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกดำเนินไปอย่างเสรีและยกเลิกการควบคุมโควตาทั้งหมด โดยค่อยๆยกเลิกภายในระยะเวลาปรับตัว 10 ปี (Transition Period) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 - 2547 ข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดังกล่าวได้มีการยกเลิกตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

นั่นคือ ในอดีตสิ่งทอของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถทำรายได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ เนื่องจากไทยมีความได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิตที่ต่ำ เช่น ต้นทุนแรงงาน และวัตถุดิบ เป็นต้น อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยเริ่มประสบกับปัญหาด้านการแข่งขัน เนื่องจากความได้เปรียบในด้านต้นทุนแรงงานของไทยนั้นหมดไป ต้นทุนวัตถุดิบของไทยสูงขึ้น และต้องนำเข้าวัตถุดิบบางชนิด จากต่างประเทศ และไทยไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ไม่สามารถปรับตัวตามความต้องการของตลาดโลกได้ ในขณะที่การลงทุนจากต่างประเทศมีแนวโน้มลดลง โดยมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า เช่น จีน เวียดนาม ทำให้การส่งออกสิ่งทอไทยมีมูลค่าลดลงเรื่อยๆ

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยมีจุดแข็ง คือ การมีอุตสาหกรรมอื่นมารองรับ ผู้ผลิตเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ แรงงานมีทักษะและฝึกฝนได้ ผลักดันให้เป็นที่ยอมรับในตลาดโลก เป็นอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญทางด้านสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม แรงงานมาตรฐานความปลอดภัย และสุขอนามัยในสถานประกอบการ และความมีเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ สำหรับจุดอ่อนของอุตสาหกรรมนี้ คือ ค่าแรงงานสูงกว่าประเทศคู่แข่ง ขาดวัตถุดิบที่มีนวัตกรรม ขาดความเชื่อมโยงที่ดีระหว่างอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ขาดนวัตกรรมในตัวสินค้า และการขาดบุคลากรในระดับวิศวกร ช่างเทคนิค และนักออกแบบ

กรอบนโยบายและมาตรการของรัฐเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในการปรับตัวที่ได้จากการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเดินหน้าปฏิรูปโครงสร้างภาษีศุลกากรในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและสิ่งทอการเดินหน้าปฏิรูปโครงสร้างภาษีฯ ทั้งระบบยังเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการเพื่อลดการบิดเบือนของโครงสร้างปัจจุบันที่มาจากโครงสร้างภาษีขั้นบันไดและมาตรการขอลดภาษี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาภาษีศุลกากรเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ยังอยู่ที่ร้อยละ 30 สูงกว่าอัตราภาษีศุลกากรสินค้าสำเร็จรูปที่ควรจะเป็น (ร้อยละ 10 ตามโครงสร้าง 3 อัตรา) การคงภาษีศุลกากรในอัตราที่สูงดังกล่าว แม้จะเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ยังไม่พร้อมที่จะแข่งขันบางส่วน แต่มันเป็นการลงโทษกลุ่ม

ผู้ผลิตอื่นที่มีศักยภาพที่จะแข่งขันกับผู้ประกอบจากประเทศอื่นๆ เพราะผู้ประกอบการทั้งสองกลุ่มต้องแย่งแรงงานในกลุ่มเดียวกันและทำให้ค่าแรงงานสูงขึ้นเกินกว่าที่ควรจะเป็น

นอกจากนั้นมาตรการคุ้มครองดังกล่าวน่าจะมีส่วนช่วยเหลือผู้ประกอบการรายใหญ่เพียงไม่กี่รายเท่านั้น ในขณะที่ผู้ประกอบการอื่นๆ อาานิสงส์ของการคุ้มครองถูกบั่นทอนจากการแข่งขันกันเองภายในประเทศ สินค้าลักลอบนำเข้าจากต่างประเทศ และช่องทางการจัดจำหน่ายที่ยังจำกัดอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นผลสุทธิจากการลดภาษีศุลกากรคงมีจำกัด ที่สำคัญหลักฐานเชิงประจักษ์จำนวนมาก รวมทั้งในการศึกษานี้การเดินหน้าพัฒนาประสิทธิภาพและ/หรือยกระดับการผลิตไม่ได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติและมักไม่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมที่ได้รับการคุ้มครองต่อเนื่องและยาวนาน การดำเนินการในกิจกรรมเหล่านี้มีค่าใช้จ่ายดังนั้นการดำเนินการจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีแรงกดดันไม่ใช่ว่าจากมาตรการคุ้มครอง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

2. มาตรการกระตุ้นผู้ประกอบการต้นตัวในการทำ Active Upgrading

2.1 ส่งเสริมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อแสดง Best Practice ในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยการดำเนินการทำในลักษณะโครงการย่อยที่มีผู้ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเป็นแกนนำและขยายวงเป็นลูกโซ่ออกไป โครงการในลักษณะนี้มีมูลนิธิพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยได้เริ่มดำเนินการมาแล้วและมีผลอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการดำเนินการมาตรการเหล่านี้จะเป็นการสานต่อสิ่งที่ได้ทำมาอยู่แล้ว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: มูลนิธิพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย, สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

2.2 ปรับปรุงคำจำกัดความเกี่ยวกับรายจ่ายการลงทุนเพื่อวิจัยและพัฒนาให้รวมค่าใช้จ่ายในการนำเอาระบบการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาใช้ในขบวนการผลิต ซึ่งปัจจุบันยังไม่นับรวมตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับภาษีเงินได้ เรื่อง กำหนดหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่รับทำการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี (ฉบับที่ 3) ข้อ 4(ข)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง, มูลนิธิพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย, สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. การส่งเสริมการขายภายในประเทศและ/หรือตลาดในภูมิภาค

แม้ทางเลือกหนึ่งของการปรับตัวของผู้ประกอบการในผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอื่นๆ ที่มิใช่ Sportwear และ/หรือ Outerwear คือ การหันมาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในประเทศหรือ

ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค ปัจจุบันตลาดในกลุ่มดังกล่าวเริ่มพัฒนาขึ้นด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องดังจะเห็นได้จากศูนย์เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม Platinum, Watergate Pavilion, The Nine เป็นต้น มาเป็นทางเลือกเพิ่มเติมจากห้างสรรพสินค้าที่มีอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามทางเลือกดังกล่าวน่าจะจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลาง ในขณะที่กลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กโดยเฉพาะที่เป็น Micro Enterprises ที่ยังรับจ้างผลิตเพื่อส่งออก การเข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าภายในประเทศน่าจะทำได้ยากอันเนื่องจากปัญหาของขนาดที่เล็กและไม่ยากที่จะคืนต้นทุนจากการเช่าพื้นที่

ดังนั้นภาครัฐสามารถมีบทบาทเสริมเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ศูนย์กลางการจำหน่ายเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และผลิตภัณฑ์สินค้าที่ใช้แรงงานฝีมืออื่นๆ เช่น รองเท้า เครื่องหนัง อนุรักษ์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ค้าส่งจากต่างประเทศที่เข้ามาเลือกซื้อสินค้ากลับไปจำหน่ายในประเทศของตน โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน

สำหรับผู้ประกอบการขนาดเล็กและ Micro Enterprises น่าจะพิจารณานาเอาที่ราชพัสดุที่ยังไม่ได้ใช้งานมาเป็นที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้ประกอบการรายเล็กและ Micro Enterprises ต่างๆ คล้ายกับในกรณีตลาด Insa-dong ในเกาหลีใต้ที่เป็นการผสมผสานระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวและที่จับจ่ายของนักท่องเที่ยว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4. การส่งเสริมการออกไปลงทุนในต่างประเทศของบริษัทไทย

การออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศเป็นเครื่องมือหนึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ นอกเหนือไปจากการปรับเปลี่ยนเครื่องจักร หรือ Capital Deepening การออกไปลงทุนในต่างประเทศมีความสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมที่การทดแทนระหว่างแรงงานและทุนค่อนข้างจำกัดอย่างเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ดังนั้นการใช้ Capital Deepening เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทำได้ระดับหนึ่งเท่านั้น ความจำเป็นที่ผู้ประกอบการไทยจะออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศถูกกระตุ้นจากภาวะถดถอยของตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรมและทิศทางค่าเงินบาทที่มีแนวโน้มแข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ ที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขัน แม้การออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศอาจมีประเด็นพิจารณาเพิ่มเติมในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการจ้างงานภายในประเทศ แต่สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มความวิตกกังวลไม่น่าจะมีสูงมากนักเพราะความสามารถในการผลิตส่วนหนึ่งอยู่ที่มีฝีมือคนงานที่มาจากการสะสมประสบการณ์ ดังนั้นโอกาสที่ฐานการผลิตภายในประเทศและฐานที่ย้ายออกไปยังต่างประเทศจะทดแทนกันจึงมีไม่มากนัก

5. นโยบายทางด้านแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือ

จุดยืนเชิงนโยบายของรัฐในเรื่องของแรงงานต่างด้าวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ประกอบการเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ที่ผ่านมาการใช้แรงงานต่างด้าวกลายมาเป็นกลไกหนึ่งสำหรับผู้ประกอบการเลือกใช้เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะกลุ่มที่เริ่มทำ Active Upgrading ช้า และป้องกันปัญหาการปิดกิจการ

ปัจจุบันแนวโน้มความต้องการแรงงานต่างด้าวที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในปัจจุบันดังจะเห็นได้จากโรงงานส่งออกเกือบทั้งหมดเริ่มมีความต้องการแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะทาง Active หรือ Passive Upgrading แม้ที่ผ่านมาทิศทางนโยบายของรัฐจะเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการจ้างแรงงานต่างด้าวได้เพิ่มขึ้น แต่ทิศทางของนโยบายยังมีวิจารณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมากและความไม่ชัดเจนดังกล่าวทำให้ต้นทุนการเข้าถึงแรงงานเพิ่มสูงขึ้นโดยไม่จำเป็นและที่สำคัญแนวโน้มปัจจุบันก็ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายและปัญหาสิทธิพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวแต่อย่างใด

ดังนั้นภาครัฐน่าจะนำระบบที่โปร่งใสมากกว่าที่เป็นอยู่มาใช้ ระบบหนึ่งที่น่าจะพิจารณามาใช้ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และ/หรืออุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากอื่นๆ คือ การจัดเก็บภาษีต่อแรงงานต่างด้าวในอัตราก้าวหน้า แทนการกำหนดโควตานำเข้าในระยะเวลาที่แรงงานจะอยู่ได้ในประเทศ โดยสามารถจัดเก็บในอัตราคงที่ในช่วง 1-2 ปีแรก หลังจากนั้นทยอยปรับเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การปรับเพิ่มขึ้นเพื่อกดดันให้ผู้ประกอบการต้องเร่งพัฒนาประสิทธิภาพให้ทันกับอัตราภาษีที่เพิ่มขึ้นในปีต่อๆ มา โดยผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้รับผิดชอบในปัญหาการหลบหนีและการละเมิดสิทธิพื้นฐานของแรงงานเหล่านี้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

พงษ์ศักดิ์ เลาสวัสดิ์ชัยกุล (2543) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดและอุปสรรคกีดขวางการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทย : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ อุตสาหกรรมทอผ้าและอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ในช่วงปี พ.ศ. 2537 – 2542 โดยแบ่งกลุ่มนักลงทุนเป็น 3 กลุ่มตามประเทศที่เข้ามาลงทุน คือ ญี่ปุ่น กลุ่มประเทศ Asian NIEs และกลุ่มประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา เฉพาะที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมีบริษัทที่ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 31 บริษัทแบ่งเป็นอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ 9 บริษัท อุตสาหกรรมทอผ้า 10 บริษัท และอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม 12 บริษัท วิเคราะห์

ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) ในการทดสอบความแตกต่างของแต่ละปัจจัย โดยตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ การไหลเข้าของการลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ ตัวแปรอิสระ (Independent variable) คือ ปัจจัยด้านอัตราแลกเปลี่ยน ด้านตลาด ด้านแรงงาน ด้านวัตถุดิบ ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการเมือง ด้านสิทธิพิเศษที่รัฐบาลไทยให้นักลงทุน ปัจจัยด้านวัฒนธรรม และปัจจัยด้านการเกิดการค้าเสรีอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า ทั้ง 3 อุตสาหกรรม ปัจจัยด้านอัตราแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม และ การเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ โดยที่ปัจจัยด้านตลาดแรงงาน วัตถุดิบ และทำเลที่ตั้งมีความสำคัญในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยด้านการเมืองนั้นมีความสำคัญอย่างมากในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม แต่สำหรับในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และทอผ้ามีความสำคัญระดับปานกลาง และอีกปัจจัยหนึ่งคือ ปัจจัยด้านสิทธิพิเศษที่รัฐบาลไทยให้นักลงทุน มีความสำคัญมากในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม แต่มีความสำคัญปานกลางในอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ และมีความสำคัญน้อยในอุตสาหกรรมทอผ้า

วิภากรณ์ ตั้งจิตติเจริญ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของอุตสาหกรรมโพลิคาร์บอนเนตในไทย เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัทข้ามชาติอย่างเช่น Bayer และ Mitsubishi ซึ่งเป็นการศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนในประเทศไทย จีน และสิงคโปร์ โดยการใช้ทฤษฎีการลงทุนระหว่างประเทศ Dunning หรือทฤษฎีการสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ (Electric Theory) นำมาปรับตั้งเป็นสมมติฐานสำหรับการศึกษาโดยการออกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ของบริษัทที่เข้ามาลงทุน

ผลการศึกษา พบว่า การตัดสินใจเลือกเข้ามาลงทุนในประเทศไทย และสาเหตุของการไม่เข้าไปลงทุนในจีนและสิงคโปร์ มีดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิต พบว่า ไทยมีต้นทุนในด้านการผลิตต่ำกว่าทั้งจีนและสิงคโปร์
- 2) ปัจจัยด้านการตลาด พบว่า ไทยเป็นประเทศที่เข้าถึงตลาดมากที่สุด แม้ว่าจีนจะมีตลาดขนาดใหญ่ แต่การเข้าไปลงทุนในจีนค่อนข้างมีอุปสรรคในแง่นโยบายการเมืองท้องถิ่น สำหรับสิงคโปร์ไม่มีตลาดในประเทศเป็นแต่เพียงฐานการผลิตเพื่อการส่งออก
- 3) ปัจจัยบรรยากาศการลงทุน เช่น เสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจรวมถึงนโยบายของรัฐบาล พบว่า สิงคโปร์เป็นประเทศที่ได้รับความนิยมสูงสุดเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ เพื่อทำให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางการผลิตเพื่อการส่งออก ส่วนประเทศไทยพบว่านโยบายด้านการเมืองและเศรษฐกิจค่อนข้างมีเสถียรภาพ สำหรับจีนยังมีความไม่แน่ชัดใน

ด้านนโยบายการปกครองส่วนกลางและการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนแก่ผู้ลงทุน

4) ปัจจัยด้านอุปสรรคทางการค้า พบว่า การเข้ามาลงทุนในประเทศไทย มีส่วนลดปัญหาด้านนโยบายกำแพงภาษีได้ดี รวมถึงการเข้าถึงตลาดในภูมิภาคอาเซียน ส่วนจีนถ้าผู้ผลิตสามารถเข้าไปผลิตในประเทศจีนได้ ก็สามารถลดปัญหาด้านกำแพงภาษีได้ สำหรับสิงคโปร์ไม่มีนโยบายเรื่องภาษี เนื่องจากเป็นประเทศที่มีระบบการค้าแบบปลอดภาษี

5) ปัจจัยด้านการเป็นเจ้าของสินทรัพย์ที่มีตัวตน และสินทรัพย์พิเศษ พบว่า ไทยมีความได้เปรียบมากกว่าจีน และสิงคโปร์เนื่องจากประเทศไทยมีโรงงาน ABS และ PS ตั้งอยู่ก่อนหน้าแล้วจึงเหมาะต่อการลงทุนกิจการผลิตโพลีคาร์บอเนต เพราะสามารถผลิตเป็นโพลิเมอร์ผสมเป็นสินค้าป้อนตลาดอุตสาหกรรมยานยนต์และอุปกรณ์ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ซึ่งไทยเป็นฐานการผลิตแห่งหนึ่งของภูมิภาคอาเซียน

ปัทมภา เหลืองวิไล (2549) ได้ศึกษาปัจจัยดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกขนาดเล็ก ในกรอบแนวคิดของ Electric Theory โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก และศึกษาระดับอิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดในการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ โดยศึกษาบริษัทที่ลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกขนาดเล็กที่มีเงินทุนไม่เกิน 50 ล้านบาท และได้รับการส่งเสริมการลงทุนกับกรมส่งเสริมการลงทุนจำนวน 109 บริษัท วิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงถดถอย (Multiple Regression Analysis และ Multiple Discriminant Analysis) ผลการศึกษา พบว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกขนาดเล็ก จะเป็นการร่วมลงทุน โดยขนาดของทุนอยู่ที่ 30 – 40 ล้านบาท ระยะเวลาในการดำเนินงาน 5 ปีขึ้นไป โดยโรงงานจะอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ชุกชุมค่อนข้างมาก และลักษณะของผลิตภัณฑ์พลาสติกที่เป็นการลงทุนจากต่างประเทศ จะเป็นชิ้นส่วนยานยนต์-พาหนะ และชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า ลักษณะการดำเนินงานจะเป็นการบริหารงานเอง ทำตลาดเอง และมีบุคลากร จากบริษัทแม่มาช่วยบริหารงาน

ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมลงทุนโดยตรงจากชาวต่างประเทศในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก จะให้ความสำคัญหลักๆ อยู่ 3 ประการ คือ 1. เครื่องหมายการค้า 2. การลดการแทรกแซง ของรัฐบาล 3. การควบคุมการนำเข้าปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยในด้านปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศก็พบว่า ความได้เปรียบจากความเป็นเจ้าของจะมี

ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการลงทุนจากต่างประเทศลงมาเป็นความได้เปรียบจากการทำด้วยตนเองและความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้งตามลำดับ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในรูปแบบของ การเข้ามาลงทุนเอง การขยายสาขาจากบริษัทแม่ในต่างประเทศและการร่วมลงทุน ผลการวิจัยในด้านของอิทธิพลของแต่ละปัจจัยพบว่า ในความได้เปรียบจากความเป็นเจ้าของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการลงทุนจากต่างประเทศ คือ เครื่องหมายการค้า ระบบการจัดการการผลิต ความรู้ด้านเทคโนโลยี และการบริหารตลาด ในความได้เปรียบจากการทำด้วยตนเอง ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการลงทุนจากต่างประเทศ คือ การลดการแทรกแซงของรัฐบาล ต้นทุนการตลาดที่ต่ำลง การขยายเพื่อเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ในความได้เปรียบที่เกิดจากแหล่งที่ตั้ง ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการลงทุนจากต่างประเทศ คือ การควบคุมการนำเข้าปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การเป็นแหล่งทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร และความแตกต่างของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

โซนนัม จีมี (2006) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงทุนทางตรงในภูฐาน ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในกลุ่มประเทศสมาชิก BIMST-EC การศึกษานี้ได้ศึกษา 5 ปัจจัยหลัก (Political/Government/Legal Factors, Social/Cultural Factors, Geographical/Location Factors, Financial Factors, Economic/Market Factors) ที่มีผลต่อการลงทุนทางตรง และประกอบด้วยปัจจัยย่อยอีกหลายปัจจัย แบบสอบถามจำนวน 74 ชุดได้ถูกส่งไปยังสมาชิกในกลุ่ม BIMST- EC ทั้งหมด ได้แก่ อินเดีย บังกลาเทศ ศรีลังกา เนปาล ไทยแลนด์ และ พม่า การศึกษานี้ถูกแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ระยะแรกศึกษาเกี่ยวกับ งานวิจัยรอง เช่น วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วารสาร นิตยสาร สิ่งตีพิมพ์ หนังสือ และรายงานต่างๆ ระยะที่สอง เป็นระยะเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มประชากรตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐในกลุ่มประเทศสมาชิก BIMST-EC โดยใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane เท่ากับ 74 ตัวอย่าง จากการค้นพบของการศึกษาในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะคือ เน้นเรื่องการอำนวยความสะดวก และ การออกนโยบาย เพื่อกำหนดยุทธวิธีที่เหมาะสมสำหรับ ภูฐาน เพื่อเพิ่มความสนใจต่อการลงทุนทางตรงในอนาคต